

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA ČESKÉHO JAZYK A LITERATURY

Didaktická interpretace vybraných povídek

E. A. Poea

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Petr Kopecký

Učitelství pro střední školy, obor Učitelství českého a anglického jazyka

Vedoucí práce: Mgr. Vladimíra Brčáková

Plzeň, 2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 28. června 2017

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Mé poděkování patří Mgr. Vladimíře Brčákové za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování diplomové práce věnovala.

1 ÚVOD	2
2 TEORETICKÁ ČÁST	4
2.1 POETIKA POVÍDEK E. A. POEA	4
2.1.1 Interpretace povídky Černý kocour	7
2.1.2 Interpretace povídky Maska červené smrti	9
2.2 UPLATNĚNÍ POPULÁRNÍCH ŽÁNŘŮ VE ŠKOLNÍ LITERÁRNÍ KOMUNIKACI	10
2.3 KOMUNIKATIVNÍ POJETÍ LITERÁRNÍ VÝCHOVY	12
2.3.1 Literární interpretace	13
2.3.1.1 Didaktická interpretace	13
2.3.1.1.1 <i>Principy didaktické interpretace</i>	15
3 APLIKAČNÍ ČÁST	18
3.1 DIDAKTICKÁ INTERPRETACE POVÍDKY ČERNÝ KOCOUR.....	18
3.2 DIDAKTICKÁ INTERPRETACE POVÍDKY MASKA ČERVENÉ SMRTI.....	33
4 ZÁVĚR.....	47
5 RESUMÉ.....	48
6 SEZNAM LITERATURY	49

1 ÚVOD

Již v 19. století se J. F. Herbart zasloužil o vymezení pedagogiky jako vědy a na základě jeho učení vznikl nový pedagogicko-psychologický směr – herbartismus. V centru výuky (vedené v duchu tohoto modelu) stojí učitel, jenž je považován za garanta pravdy a má zejména řídicí postavení. Ačkoliv byl tento směr v mnohém překonán novými koncepcemi, i v současné době můžeme sledovat jeho užívání v praxi nemalého množství učitelů, kteří žákům poskytují pouze hotové informace a faktografické znalosti, ale nedají jim prostor pro utváření vlastního čtenářského názoru.

Výše zmíněný soud o stavu vyučování literární výchovy nelze vztáhnout ke všem učitelům českého jazyka a literatury, avšak jsem toho názoru, že s jistými prvky se ztotožní většina bývalých a pravděpodobně i současných studentů. Tuto tezi potvrzuje i výzkum O. Hníka (2014, s. 27), jehož výsledky vypovídají o výše zmíněných nedostatcích; jedná se kupříkladu o nadužívanou frontální výuku, dominanci literární historie, nedostatečnou práci s literárním textem, který ve vyučování plní pouze dokládací funkci předem známých interpretačních závěrů, apod.

Transformace cílů literární výchovy je však otázkou přibližně posledního desetiletí, kdy vstoupily v planost nové, rámcové vzdělávací programy. Pokrok můžeme zajisté vidět v práci vysokoškolských pedagogů na pedagogických fakultách, kteří zprostředkovávají studentům tzv. komunikativní pojetí literární výchovy, jež by mělo být převažujícím přístupem ve výuce literatury.

Zmíněná reforma však v mnohých případech proběhla pouze tzv. papírovou formou, tj. v RVP, ale již se nepromítla do výukové praxe. Domnívám se, že se tento jev vztahuje zejména k učitelům starší generace, kteří nechtějí měnit své zavedené metody a postupy. Názorně jsem se o tom přesvědčil, když jsem si pro potřebu odučení přípravy navržené k povídce *Maska červené smrti* vypůjčil třídu své kolegyně. Žáci byli zvyklí na výkladovou formu vyučování; komunikativní, interpretativně zaměřené pojetí literární výchovy pro ně bylo zcela novou zkušeností.

Osobně si myslím, že i služebně starší a zkušenější učitelé by se měli nadále vzdělávat ve svém oboru a jeho didaktice a nově získané vědomosti a metodické postupy uplatňovat ve své výuce. Avšak i nově vystudovaní učitelé, kteří jsou sice znalí moderních metodických balíčků, by si měli rozšiřovat své odborné znalosti a zdokonalovat interpretační

dovednosti, aby kreativní výuka v jejich podání neztrácela svůj smysl. Kreativita totiž nefunguje bez znalostí a dovedností.

Předkládána diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a část aplikační. V teoretické části představuji komunikativní pojetí literární výchovy, jež vychází z pedagogického konstruktivismu a z receptivní estetiky kostnické školy. Dále zde ve svých čtenářsky poučených interpretacích sleduji poetiku a významovost povídek E. A. Poea.

Nabyté teoretické poznatky pak v aplikační části využívám k návrhu kreativní didaktické interpretace povídek *Černý kocour* a *Maska Červené smrti*. Přípravu k druhé jmenované povídce, kterou shledávám interpretačně schůdnější, jsem odučil na Základní škole Nýřany ve třídě 8. A, byť je určena pro druhý ročník všeobecného gymnázia, ovšem v době psaní této práce jsem neměl možnost ji odzkoušet jinde.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 POETIKA POVÍDEK E. A. POEA

E. A. Poe položil v 19. století základní kámen k žánrové poetice detektivních a hororových povídek tak, jak je známe, a vytvořil desítky děl, která svou hodnotou předčila veškerá očekávání.

S odkazem na H. P. Lovecrafta (1998, s. 206) můžeme Poeovy povídky rozdělit do čtyř skupin. Do první skupiny náleží povídky, které lze považovat za předchůdce detektivního příběhu, ty jsou založené na logice a dedukci. Do druhé kategorie zařazujeme povídky hraničící s groteskou, jež se vyznačují výstředností. Třetí skupina se soustřeďuje na abnormální psychologii a monomanií¹ a zároveň budí děs. Poslední skupina se vyznačuje povídkami, jež zobrazují nadpřirozené hrůzy, které určily Poea jako zakladatele hororu.

Do první zmíněné skupiny bychom mohli zařadit kupříkladu povídky *Zlatý brouk*, *Odcizený dopis* nebo *Vraždy v ulici Morgue*. V posledním zmíněném díle se poprvé setkáváme s postavou C. Augusta Dupina, jenž sice není detektivem, ale využívá svoje analytické a deduktivní dovednosti k řešení případů, s nimiž si neví rady ani policie.

Právem je tato povídka považována za jeden z prvních detektivních příběhů, který zároveň poskytl pomyslnou odrážecí plochu pro vytvoření takových postav jako Hercule Poirot nebo Sherlock Holmes.

E. A. Poe ve svých detektivních příbězích nevyužívá fantaskní prvky; veškeré případy, které se zdají být na první pohled bizarní a postrádají jakékoliv vysvětlení bez připuštění zásahu fantastična, se v závěru stávají sice neuvěřitelnými a podivuhodnými, avšak objasnitelnými čistou logikou (Xu Wenru, 2013, s. 60).

Povídky *Vévoda De L'Omelette*, *Anděl pitvornosti* nebo *Metoda doktora Téra a profesora Péra* lze zařadit do skupiny výstředních, groteskních příběhů. Ve zmíněných dílech můžeme zaznamenat bláznivá jména, hru s jazykem, ale i ironii a satiru. Kupříkladu humor v *Andělu pitvornosti* je založen zejména na jazykové komice, specifické mluvě anděla a dále na zvláštních náhodách, které dostávají hlavního protagonistu do komických situací, jež ho ohrožují na životě.

¹ Chorobná posedlost určitou myšlenkou, věcí nebo osobou, která vede až k psychické nebo fyzické destrukci.

Do třetí skupiny patří valná většina Poeových nejznámějších povídek. Ve *Zrádném srdci* je protagonista posedlý supím okem staršího muže, kterého se z tohoto jediného důvodu rozhodne zabít. V povídce *Berenice* se hlavní hrdina Egeus utápí v posedlosti detaily. Bezmezně touží po dokonalých zubech své snoubenky a neváhá je vytrhat již pohřbenému tělu z úst. *Černý kocour* je zase zobrazením posedlosti černým kocourem, jež vede protagonistu nejdříve k oběšení domácího mazlíčka Pluta a poté k chladnokrevné vraždě vlastní manželky.

Poslední skupinu tvoří povídky s nadpřirozenými hrůzami; podle Lovecrafta (1998, s. 206) lze uvést *Rukopis nalezený v láhvi* nebo *Fakta o případu monsieur Valdemara*. Avšak dle mého názoru by se do této skupiny mohla řadit i díla ze skupiny předešlé (*Černý kocour* nebo *Zánik domu Usherů*), která ve čtenáři vzbuzují stejné hrůzy jako první dvě zmíněné povídky.

Jiné rozdělení nám poskytuje T. Todorov (2010, s. 32-41), který vychází z teorií fantastické literatury. Nejprve uvádí, že fantastično vyžaduje naplnění tří podmínek. Text musí nutit čtenáře váhat mezi přirozeným a nadpřirozeným vysvětlením událostí. Toto váhání může být pociťováno i samotnou postavou a stává se jedním z témat díla. Je však zároveň důležité, aby čtenář k danému textu zaujal určitý postoj odmítající jak alegorickou, tak básnickou interpretaci. Fantastické texty jsou pak rozděleny na čisté podivuhodno, fantastično-podivuhodno, fantastično-zázračno a čisté zázračno.

Poeovy povídky svou povahou spadají zejména do prvních dvou zmíněných kategorií. Fantastično-podivuhodno se vyznačuje tím, že události se v něm na první pohled jeví jako nadpřirozené, ale na konci jsou racionálně vysvětleny (Todorov, 2010, s. 42). Lze sem zařadit již zmíněnou povídku *Vraždy v ulici Morgue*, jež vzbuzuje zdání, že pro vraždu paní L'Esplanayové a její dcery neexistuje reálné vysvětlení. Až na samém konci příběhu se čtenářům dostane relativně nepravděpodobného rozuzlení – vraždy ve skutečnosti spáchal nadmíru inteligentní orangutan.

Díla spadající do čistého podivuhodna popisují události, které sice můžeme racionálně odůvodnit, ale jsou v jistém smyslu neuvěřitelné, šokující nebo znepokojující. Do této skupiny lze zařadit Poeovu povídku *Zánik domu Usherů*, jež má svojí podivuhodností blízko k fantastičnu. Neočekávané obživení Madeline, sestry Rodericka Ushera, je vysvětleno tím, že byla do hrobky uložena živá, a vlivem záchvatů kataleptické povahy byla považována za mrtvou. Stejně tak zánik domu je odůvodněn trhlinou táhnoucí se přes

celý dům. Tyto shody okolností, ačkoliv jakkoli nepravděpodobné, sice poskytují rozumové vysvětlení, ale zároveň dávají prostor i pro vysvětlení nadpřirozené (Todorov, 2010, s. 43).

Ačkoliv jsou tato dvě rozdělení zcela odlišná, nelze říci, že některé z nich lépe popisuje Poeovy povídky. V klasifikaci autorových povídek lze užít oba druhy kategorizace nebo se pokusit o jejich vzájemné prolnutí. Kupříkladu *Vraždy v ulici Morgue* lze charakterizovat jako fantasticko-podivuhodnou detektivní povídku.

Zaměříme-li se podrobněji na určité aspekty Poeova díla, můžeme najít velké množství společných rysů, jež prostupují většinou příběhů a dávají jim specifický nádech, pro který jsou odlišitelné od ostatních.

E. A. Poe psal v duchu romantismu, symbolismu, gotického románu a dekadence. Svě povídky povětšinou stylizuje do neznámého prostředí a opuštěných míst, která podporují skličující atmosféru. Zároveň v nich však můžeme objevit velké množství symbolů; vzpomeňme si na černého kocoura, zakuklence s maskou červené smrti nebo opakující se motiv hodin. Nelze opomenout ani typické znaky gotického románu, na který navazuje provokací čtenářova strachu a zobrazením hrdiny, jenž je ovládán zlými silami a ohrožován na životě (*Černý kocour*). V neposlední řadě můžeme sledovat i typické znaky dekadence, například v *Masce červené smrti*, kdy se prosperující společnost dokáže bavit ve svém vyzdobeném klášteře i přes všudypřítomný mor zuřící v podstatě hned za zdmi.

Mezi hlavní motivy Poeových děl můžeme dle B. Chudoby (1947, s. 384) zařadit smrt, umírání, přechod mezi životem a smrtí, duše zemřelých, přízraky a vše, co souvisí s koncem života. Zamyslíme-li se nad obsahem povídek, dojdeme k faktu, že se v naprosté většině z nich vyskytuje jeden ze zmíněných motivů smrti. Ať už je to muž čekající v povídce *Jáma a kyvadlo* na smrtelný rozsudek, nebo Egeus v povídce *Berenice*, který je zde stíhán posedlostí alabastrovými zuby, a neváhá kvůli nim vykopat již pohřbené, mrtvé tělo.

Zajímavé jsou i drobné eseje, jež se vyskytují v úvodu povídek *Démon Zvrácenosti* nebo *Vraždy v ulici Morgue*. V první zmíněné se autor zabývá zvráceností jako primitivním lidským pudem a podrobně popisuje její kompletní příznaky a následky. Zároveň si v obrazu zvrácenosti stanovuje návratný motiv, který využívá i ve svých dalších

povídkách. Ve *Vraždách v ulici Morgue* je zase zkoumáno analytické myšlení sloužící jako podklad pro vysvětlení až neuvěřitelných schopností C. A. Dupina.

V neposlední řadě musíme uvést i specifickou pozici vypravěče, který se v Poeových povídkách objevuje zejména v ich-formě pro snadnější identifikaci s postavou. Volba přímého vypravěče je motivována také tím, jak uvádí T. Todorov (2010, s. 73), že postava účastníci se děje nebo neosobní vypravěč mohou snadno lhát, a fantastično vyžaduje určité pochybnosti, aby se z něj nestalo pouhé zázračno typické kupříkladu pro pohádky.

Jako poslední lze zmínit i specifické postavení hlavních protagonistů, kteří bývají jen málokdy pojmenováni. Výjimkou tak zůstává například princ Prospero, jehož jméno charakterizuje prakticky celou jeho osobu bez dalšího zdlouhavého popisování; jde tedy o jméno nomen omen. Obecně platí, že Poeovy postavy, alespoň co se vzhledu týče, nejsou popisovány, protože hlavní pozornost není soustředěna na ně, nýbrž na budované napětí.

2.1.1 Interpretace povídky Černý kocour

Povídku Černý kocour lze chápat jako poslední zpověď hlavního protagonisty, jenž vypráví čtenáři příběh, který si jeho mysl nedovede vysvětlit. Zároveň však vyslovuje jistý předpoklad, že se jednou může najít člověk schopný objasnit bizarní události a přízraky, které se objevily v jeho životě.

Příběh je od samého začátku vyprávěn tak, aby ve vztahu k čtenáři byla budována napjatá atmosféra. Nejdříve jsme uvedeni do děje popisem milé a přívětivé povahy hlavního hrdiny, který obzvláště v minulosti oplýval láskou ke zvířatům a zejména ke svému černému kocouru Plutovi. Avšak posléze jsme svědky toho, jak se čistá a nevinná mysl proměňuje pod vlivem jednoho z nejstrašnějších démonů – démona alkoholu.

Poprvé se nám také dostává zmínky o takzvané Zvrácenosti², jež je vlastně primitivním pudem zatemňujícím mysl a nutící člověka konat vše, co je proti společenským normám. Je zajímavé, že Zvrácenost funguje téměř jako přímá úměrnost; čím větší cit k někomu chováme, tím větší touha nás pohání ve snaze ublížit mu. Chceme tak spáchat smrtelný hřích právě proto, že může ohrozit naši duši.

² Ve své próze uvádí autor tento pud s velkým písmenem.

Tento obrat v chování lze sledovat na již zmíněném Plutovi. Prakticky nejlepší protagonistův přítel se znenadání mění na někoho, ke komu je pocíťován největší odpor. Právě Zvrácenost podnítila tyto pocity, které začaly hraničit až s paranoiou. Nejdříve je v nastalém záchvatu kocourovi vyříznuto jedno oko, což může symbolizovat částečné „zatmění“ v mužově mysli a slepotu k morálním hodnotám. Avšak ani tento čin neupokojí nově objevený pud, a protagonista je dohnán k oběšení kocoura.

Hned dalším obrazem začíná sled fantastických, nevysvětlitelných událostí. Uprostřed noci začne dům protagonisty hořet a jediné, co zůstane stát, je zeď u čela jeho postele s obrazem oběšeného kocoura.

Celkový akt shoření můžeme chápat jako symbol rozkladu hrdinovy mysli, jež se rozložila stejně jako dům. Zároveň je však oheň symbolem pekel, zde tedy d'ábla, popřípadě smrti, ke které odkazuje i kocourova černá barva, a dokonce i jeho jméno – Pluto; nese totiž stejné jméno jako římský vládce podsvětí.

I obraz kocoura na zdi je dosti zajímavý, protože připomíná a znovu zhmotňuje protagonistův hrůzný čin. Je však otázkou, jestli ho můžeme považovat za znamení od d'ábla, od samotného kocoura, jenž mohl ožít a vrátit se s cílem pomsty, nebo zda d'ábel a kocour představují jedno a to samé.

Stíhán vinou a výčitkami svědomí si hlavní hrdina pořizuje nového kocoura. Nelze si nevšimnout až nápadné podobnosti se zabitým Plutem. Stejně jako on je černý, a dokonce mu chybí jedno oko. Jediný rozdíl, který můžeme pozorovat, je bílá skvrna v jeho kožichu, která dostává tvar oprátky. Tomuto symbolu lze rozumět jako zobrazení předcházejícího zločinu, ale zároveň se může jednat i o předzvěst protagonistovy smrti oběšením.

Nelze přehlédnout ani mužův vzrůstající strach z kocoura, jenž ho začal dohánět až k šílenství, k vyhasnutí posledních kousků dobra. Kocourova neutuchající přítulnost zobrazuje neustálý pocit viny, jež šíří protagonistu a zároveň v něm znovu oživuje pud Zvrácenosti.

Konec příběhu značí absolutní rozklad mysli hlavního hrdiny. V záchvatu vzteku chladnokrevně zabije svou manželkou a zardí ji do stěn sklepení. Jeho mysl je však již tak zvrácená, že svého činu ani nelituje, a jediné nad čím přemýšlí, je jak nejlépe mrtvé tělo schovat. Náhodný zde není ani motiv sklepení; zločin je zde symbolicky ukryt, v nejtemnějších zákoutích a sklepeních naší mysli.

Muž je i přes svůj dobře promyšlený zločin usvědčen samotným kocourem, kterého bezděčně zazdil společně s mrtvou manželkou. K jeho prozrazení může vést jak ďábelský vliv kocoura, tak Zvrácenost, která zatemňuje mysl a nutí člověka ke zvrhlým touhám a činům. Protagonista však i nadále svádí vinu pouze na kocoura. Sám se za své činy necítí zodpovědný, neuvědomuje si, že se příšera ve skutečnosti stala z něj.

2.1.2 Interpretace povídky Maska červené smrti

Poeova povídka *Maska červené smrti* nám přináší symbolické podobenství smrti. Smrti, již nelze uniknout a která jednou dostihne všechny lidi. Postavy v této povídce se sice snaží ukrýt před svým osudem, ale pouze dočasně odvracejí nevyhnutelné.

V začátku povídky se seznamujeme s červenou smrtí, strašlivou nemocí, která krvelačně vyhlazuje zemi. Avšak i v této době svítá naděje pro prince Prospera a tisíc jeho přátel, kteří se rozhodnou ukrýt se za zdmi kláštera.

Prospero je zde popsán jako šťastný a neohrožený člověk, avšak myslící pouze na sebe a své přátele. Okolní svět pro něj již nepředstavuje nic, s čím by chtěl mít co dočinění. Klášter, s dekorativně pojatými interiéry téměř zašlé idyly, zde představuje symbol ochrany, úkrytu. Postavy se cítí být zcela izolovány od venkovních hrůz; jsou v bezpečí a vypadá to, jako by o okolní svět úplně ztratily zájem. Neváhají ani s přípravou honosného plesu, kde jsou schopni radovat se a slavit, ačkoli všude kolem nich zuří mor; vytěšňují tak svůj strach ze smrti. Můžeme je tedy považovat za obraz dekadentní společnosti.

Velice podstatnou roli v této povídce hrají i barvy; jednotlivé pokoje v klášteře, kterých je dohromady sedm, jsou popisovány ve směru od východu k západu. Od modré barvy, značící začátek života, se pokračuje až k barvě černé, jež naopak zobrazuje nevyhnutelnou smrt.

Největší pozornost je věnována právě poslednímu černému pokoji, do kterého se všichni bojí vstoupit. Jak již bylo zmíněno, tento pokoj zobrazuje smrt, respektive červenou smrt, protože popsán interiérem kombinuje černou a červenou barvu. Celkové vzezření pokojů podtrhávají ebenové hodiny. Ty při svém zazvonění zcela ovlivňují veškeré dění kolem. Nejen že postavy nechtějí ze strachu do komnaty vejít, ale dokonce se při každém odbíjení na chvíli zastaví.

Odbíjení hodin je jakýmsi vytržením z jejich hraného klidu a zároveň připomínkou toho, že červená smrt je nevyhnutelná. Ačkoliv se snaží drásavý zvuk úderů přehlušit hudbou a zábavou, každou hodinu je děsí toto hlasité varování ovládající každý sval v jejich těle a každý nerv v jejich myslí.

V symbolický půlnoční čas přichází na ples cizinec s maskou červené smrti. I přesto, že jsou všudypřítomné masky natolik rozličné, fantaskní a podivné, všichni hosté se děsí právě této. Zobrazuje totiž to, před čím všichni utíkají a čeho se bojí – nevyhnutelnou smrt.

Ačkoliv jsou všichni paralyzováni strachem, princ Prospero se odváží cizince pronásledovat; zůstává však otázkou, jestli mu motivací je pouze strach o sebe, o celou společnost přátel, nebo dokonce jeho uražené ego. Na konci své cesty za zakuklencem však padá k zemi mrtev, ne náhodou právě v posledním černém pokoji, symboličnost komnaty je zde tedy naplněna.

Když se zbytek hostů odhodlá k prozkoumání rubáše tajemné masky, zjistí, že se pod ním neskrývá žádný hmatatelný tvar. Skutečně je tedy dostihla smrt. Smrt, která si nevybírá a do svých spárů si bere každého zbývajícího přeživšího. Jak již bylo několikrát zmíněno, smrti se nedá vyhnout, avšak tato společnost ji možná popudila i svým dekadentním a bezohledným přístupem ke světu za zdi kláštera. Jejich osud, a pravděpodobně i osud celého království, se naplnil – krví zemřelých.

2.2 UPLATNĚNÍ POPULÁRNÍCH ŽÁNRU VE ŠKOLNÍ LITERÁRNÍ KOMUNIKACI

Kánon literatury se ve školních osnovách za poslední roky příliš nezměnil. Stále zde můžeme najít klasická díla různých období z naší i světové historie, ale málokdy přijde řada na současnou literaturu, nebo dokonce na populární žánry. Složka těchto žánrů je v dnešním systému vyučování literatury zredukována na naprosté minimum. Je však správné upřednostňovat starší zavedená díla před novými a populárními?

Cílem učitelů literární výchovy není jen učit o literatuře prostřednictvím výkladů druhých, ale otevřít literární svět (celý literární svět včetně žánrů populárních čili zábavných) tím, že jeho knihy budeme číst a hodnotit, dělat si na ně vlastní názor. Kniha jako taková by měla být především zdrojem estetického a emocionálního zážitku, ne jenom čtenářskou

povinností, která musí být naplněna – například k maturitní zkoušce. Avšak valná většina vyučujících si myslí, že je nutné informovat studenty pouze o čítankových dílech, která však většinou postrádají prvek zábavy. Žák sám by měl mít (alespoň do jisté míry) možnost volby, které knihy budou součástí vyučování.

Netvrdím, že by se všechna klasická díla měla vyřadit z povinné četby; je zřejmé, že by to byl krok kontraproduktivní (směřující proti kulturnímu povědomí čtenářů), navíc i mezi klasickými díly existují taková, která dříve byla považována pouze za „zábavnou“ literaturu, jako jsou například povídky E. A. Poea. Avšak neměli bychom se upínat pouze k těm klasickým dílům, která nemají zábavní funkci, protože mají jen minimální šanci oslovit dospívající žáky. Zvolená kniha by měla změnit motivaci studentů-nečtenářů z „musím si přečíst“ na „chci si přečíst“.

Dalo by se diskutovat o tom, že nečtenářství je vinou učitele a jeho nedostatečné motivace, což může být v některých případech pravda. Avšak právě ozvláštňením kánonu literatury o taková díla, která budou pro studenty jako dospívající čtenáře přístupnější a zábavnější a zároveň budou mít určitou uměleckou hodnotu, můžeme budovat kladný vztah k četbě.

Populární žánry literatury, jako jsou kupříkladu fantasy, science fiction, hororové příběhy, detektivky nebo mnohovrstevnaté pohádky, by mohly sloužit jako potřebné ozvláštňení v mnohdy nezábavných hodinách. Jak již bylo zmíněno, tyto žánry jsou studentům mnohem bližší než žánry postrádající zábavní funkci. Příčinou je pravděpodobně větší zajímavost tématu, ale také relaxační a saturační funkce těchto děl, pro které jsou dnešní mládeží vyhledávány.

Ve všech zmíněných populárních žánrech lze najít velice kvalitní díla, jež jsou pro svoji významovost zcela zásadní. Zmínit můžeme kupříkladu Andersenovy pohádky, které svou mnohovrstevnatostí dodávají žánru pohádek zcela novou hodnotu, *Pána prstenů* od J. R. R. Tolkiena, *Letopisy Narnie* od C. S. Lewise, *Stopařova průvodce po galaxii* od D. Adamse a samozřejmě i E. A. Poea a jeho rozličné povídky.³ Všechna tato díla přispěla k utváření jednotlivých žánrů a stále obsahují značné množství významů, které zdaleka nejsou

³ Ačkoli se jmenovaná díla (kromě *Stopařova průvodce po galaxii*) stala klasickými, do středoškolského kánonu se většinou nedostanou. Měli bychom tedy usilovat o aktualizaci žánrů ve vyučování literatury.

vyčerpány a čekají na další interpretace nejen od nových mladistvých čtenářů, ale i od učitelů literatury.

Přechod od „zábavné“ literatury směrem ke klasické můžeme sledovat například u E. A. Poea. Nejdříve se jednalo pouze o příběhy psané převážně pro výdělek, ale postupem času se staly uznávanými a klasickými; nutno však podotknout, že k této transformaci ve většině případů došlo až po autorově smrti. Důvodem jsou zejména záhady lidské existence, spojení napětí s racionálním, prvky tajemství nebo hrůzně popsané výjevy. (Poslední, 1999, s. 45).

Důležité je objevit tato populární, zároveň však literárně ambiciózní díla, jež mají mnohem větší šanci zaujmout studenty než valná část povinné školní četby tak, jak je momentálně koncipována. Prostřednictvím populární literatury lze studenty dovést k četbě jako takové, tzn. i k četbě klasických děl, neboť, jak známo, čtením děl s tematikou, která je recipientům blízká, lze utvářet pozitivní čtenářskou motivaci i k dílům jiným. A možná právě ta populární díla, která si zvolíme k didaktickým interpretacím, se za několik let stanou klasickými a uznávanými díly ve školních vzdělávacích podmínkách.

2.3 KOMUNIKATIVNÍ POJETÍ LITERÁRNÍ VÝCHOVY

Komunikativní pojetí literární výchovy (též čtenářsky pojatá literární výchova)⁴ vychází z teorie pedagogického konstruktivismu. Tato koncepce vyučování předpokládá aktivitu subjektu, přičemž výběr a interpretace různých podnětů závisí na předešlé zkušenosti studenta. Setkáváme se zde i s pojmem prekoncept, tedy výsledek veškerých interakcí subjektu s prostředím. Tyto prekoncepty jsou neustále aktualizovány při vystavení studenta novým podnětům, dochází tedy k rekonstrukci dosavadních poznatků na novou kvalitu. V centru pozornosti už není předmět učení, jak tomu bylo u předešlých konceptů, stává se jím student sám (Skalková, 2007, s. 114).

Metodickým východiskem pro takto pojatou literární výchovu je recepční estetika kostnické školy. W. Iser (1976, podle Lederbuchová, 2010) konstatuje, že celkový smysl komunikátu není možné vysvětlit, ale lze ho zažít jako účinek. Každý čtenář najde v díle něco jiného, protože jeho významovost je nevyčerpatelná. Dílo ve vztahu k jednotlivci poskytuje účinek, který je emocionálního, fantasijského, estetického, racionálního a volního

⁴ Tento termín je používán O. Hníkem (2014).

charakteru. Dílo je tedy dotvářeno čtenářem, jenž za pomoci textových struktur dochází k novým interpretacím textu. Čtenáře tedy můžeme v rámci této koncepce chápat jako spoluautora díla.

Obecně lze říci, že centrem komunikativního pojetí literární výchovy je žák a jeho interpretace uměleckého textu, která se zakládá na čtenářském zážitku. Inovativní literární výchova by tedy podle L. Lederbuchové (2010, s. 95) měla: „Zdůrazňovat vlastní čtenářské aktivity žáků, jejich individuální zaujetí knihou..., bude přitom více než dosud stimulovat v žácích vlastní vztah k četbě a posilovat v nich schopnost výběru a interpretace díla.“

2.3.1 Literární interpretace

Na základě Akademického slovníku cizích slov (1995) můžeme interpretaci vysvětlit jako výklad smyslu určitého textu. Nelze totiž texty pouze číst bez následného nalézání smyslu a spokojit se s pouhým opakováním vštípených informací. Interpretace se stala stavebním kamenem komunikativní literární výchovy právě proto, že zkoumá a objevuje to, co bylo předešlými odbornými interpretacemi vynecháno. Jejím předmětem nemusí být pouze literární dílo, ale kupříkladu i jeho část; není tedy nutností číst celé dílo, abychom se dobrali jeho celkového výkladu, postačí, interpretujeme-li vzájemně propojené části (Lederbuchová, 2010, s. 104).

V. Nezkusil (2004, s. 61) uvádí, že je podstatné, aby se rozlišovaly pojmy rozbor a interpretace textu, protože neodkazují k téže skutečnosti. Rozbor se soustředí zejména na formální stránku textu a v zásadě se jedná o metajazykový popis, avšak, jak již bylo zmíněno výše, interpretace se dobírá smyslu. Musíme tedy trvat na ostrém odlišení těchto dvou pojmů, zejména ve vztahu k výuce literatury, protože i současní vyučující mohou provádět místo žádoucí interpretace pouze mechanický rozbor nepřinášející pro studenty prakticky nic nového. Tímto stylem rozboru pak pouze prohlubují nechuť k literatuře jako takové.

2.3.1.1 Didaktická interpretace

Didaktická interpretace čerpá z literárněvědné interpretace⁵ a opírá se o její výsledky s ohledem na literárněhistorický, literárněteoretický a literárněkulturní kontext. Avšak na rozdíl od literárněvědné interpretace se didaktická interpretace soustředí výhradně na čtenáře a širokou nabídku významů, jež je schopen z textu vyvodit. Můžeme ji tedy pokládat za interakční dialogickou metodu, jejímž základem je interpretační dialog.

O. Hník (2014, s. 119) uvádí, že v tomto inovativním pojetí jde především o postup začínající poznáváním díla a teprve poté přecházející k odvození poznání o díle. Získané poznání je sice doplněno o historický a biografický kontext, avšak jako primární zůstává funkce estetická. Nelze si tedy nechat pouze vyprávět o díle a jeho smyslu s faktografickými údaji v pozadí. Umělecká díla, jakožto učivo literární výchovy, by neměla plnit pouze funkci učiva, ale především funkci umění. Umění, které bude působit na estetické city studentů a bude spoluutvářet jejich osobnost a pohled na svět v té nejryzejší podobě.⁶

Funkce uměleckého díla v literární výchově již byla zmíněna, jaké jsou ale funkce didaktické interpretace jako takové? L. Lederbuchová (2010, s. 204) určuje a blíže popisuje její hlavní funkce: *vzdělávat, motivovat, zvyšovat čtenářskou kompetenci žáka a podporovat rozvoj čtenářské kreativity*. Tyto funkce by se měly vzájemně prolínat a zvyšovat účinnost didaktické interpretace.

První dvě zmíněné funkce lze charakterizovat v širším měřítku, protože nevycházejí pouze z didaktiky oborové, ale z didaktiky obecné. Obecné charakteristiky zde tedy budou doplněny konkrétními příklady v rámci oborové didaktiky literární výchovy.

Funkci vzdělávat můžeme chápat jako proces studenta při osvojování vědomostí a dovedností; na základě RVP G (2007, s. 16) jde kupříkladu o osvojování literární teorie, literární historie, literární kritiky a poetiky. Získané dovednosti jsou uplatněny ve vztahu k řešení nových „problémů,“ konkrétně při práci s textem v rámci interpretačního dialogu. V neposlední řadě zmíníme i osvojení estetických a životních hodnot, které jsou uplatněny v rámci poznávání hodnot krásné literatury.

⁵ Dle L. Lederbuchové (2010, s. 104) je literárněvědná interpretace zaměřena zejména k textu a jeho kontextům, zabývá se sociálním smyslem textu a směřuje k poznání jeho role ve vztahu k literární a umělecké tradici.

⁶ Otázce díla ve funkci učiva a funkci umění se podrobněji věnuje L. Lederbuchová (2010, s. 12-48).

Motivační funkce je jakýmsi souborem faktorů, které podněcují žákův zájem o konkrétní předmět a energizují jeho činnost (Skalková, 2007, s. 173). V rámci předmětu pak přispívá k utváření čtenářovy gramotnosti a dopřává mu čtenářský zážitek, který může přerůst až v celkový zájem o literaturu. Didaktická interpretace se zároveň snaží rozvíjet fáze recepce,⁷ a tímto způsobem uspokojovat potřeby studenta.

K *zvyšování čtenářské kompetence* neboli gramotnosti dochází v několika rovinách, jež se navzájem prolínají. Jako jednu ze základních rovin můžeme uvést potěšení z četby, tedy potřebu číst, která je podložena dovedností dekódovat psané texty. Zkušený čtenář musí umět též vyvozovat z textů závěry a kriticky je posuzovat; zároveň by však měl reflektovat záměry svého čtení. V neposlední řadě se dostáváme i k sdílení prožitků, porozumění a následnému obohacování ostatních čtenářů. Právě s jejich interpretacemi porovnává zkušený čtenář svůj vlastní pohled na daný text. Dle Košťálové (2010, s. 14-15) by četba samotná měla být využita studentem k seberozvoji a přispívat mu k utváření postojů v rámci dalších životních zkušeností.

Pěstování čtenářské kreativity vzbuzuje ve čtenáři estetický smysl a zároveň rozvíjí jeho fantazii. Didaktická interpretace může vycházet z tvořivých přístupů literární výchovy, tzn., že může být aktivizována o metody a postupy tvůrčího psaní, dramatické výchovy či kritického myšlení dle programu RWCT.

2.3.1.1 Principy didaktické interpretace

Metoda didaktická interpretace i vyučování literatury by měly dodržovat určitá pravidla. Jedná se zejména o respektování zájmů studentů a jejich psychiky, rozvíjení jejich estetického citění a podporování čtenářské tvořivosti za účelem motivace k další četbě.

P. Poslední (1999, s. 16-18) uvádí čtyři zásady vyučování literatuře. Jako první zmiňuje *sledování a podporování hodnotícího postoje mládeže ke skutečnosti za účasti estetických prvků*, při němž by se měl ve vyučování sledovat vztah mezi fikční situací literárního díla a žitou situací žáka z důvodu zachování smyslu četby. Druhá zásada spočívá v *tematizaci*

⁷ Percepce (čtenář komunikuje s grafickou a zvukovou stránkou jazyka, jeho pozornost je směřována ke zvukové, popřípadě grafické stránce jazykového znaku), apercepce (předjímá fázi interpretace; na základě porozumění textu si čtenář vytváří svůj vlastní vnitřní film, který se neustále aktualizuje), interpretace (v této fázi se uplatňují veškeré výsledky didaktické interpretace z předchozích fází, žák analyzuje dříve evokované představy, tentokrát se zaměřením na konotační sféru významovosti) a konkretizace (rozvoj schopnosti, při níž čtenář přisuzuje smysl významovosti textu, zejména v souvislosti ke svému vlastnímu životu). Více: L. Lederbuchová (2010, s. 151-203)

estetického hodnocení skutečnosti, která pomáhá objasnit utváření konkrétního motivu a vyjadřuje chápání světa v závislosti na čtenářském prožitku. Není tedy důležité jen to, co se říká, ale též způsob, jakým se to říká. Jako další zásada je zde uváděna *kontextualizace hodnotícího postoje spjatého s vedoucím motivem*, jež nutí čtenáře ke konkretizaci jeho prekonceptů. Poslední jmenovaná zásada se týká *sémantické transformace hodnotícího postoje*. Tato zásada má žáky nasměrovat k poznání a prožití aktualizací díla v „jazycích“ jiných umění – literatury, hudby, filmu, divadla nebo výtvarného umění. Žáci tak objevují rozličné umělecké výpovědi o světě.

Didaktickým zásadám se komplexněji věnují O. Hník (2014) a L. Lederbuchová (2010). Oba autoři poskytují ucelený soubor zásad pro respektování vztahů mezi hlavními činiteli (literaturou, dítětem, výsledky literární vědy, učivem, žákem a učitelem). Tyto principy pak zefektivňují interpretační a literárněvýchovný proces.

Za klíčovou považuje L. Lederbuchová (2010, s. 211-224) *zásadu čtenářského zážitku jako východiska interpretace*, jež označuje za podmínku celé práce s textem. Celkový výsledek a smysluplnost interpretace záleží nejen na zvolení textu, ale i na motivaci, čtenářské náročnosti a čtenářské kompetenci studenta. Didaktická interpretace rozvíjí a proměňuje estetický zážitek v rámci čtenářské zkušenosti a zároveň také pomáhá k pevnější fixaci.⁸

Se *zásadou čtenářského zážitku* úzce souvisí *zásada komplexnosti interpretace*. Důležité je zde rozvíjet schopnost komunikace s textem a zároveň působit na emoce, estetické city, představivost, fantazii a tvořivost.

Zmíním i *zásadu strukturního přístupu k textu*, která vede žáka k tomu, aby vnímal jazykovou, tematickou i kompoziční rovinu uměleckého textu integrovaně. Je vyžadováno, aby učitel pokládal žákovi otázky ve vztahu k estetickému prožitku určitých jevů poetiky a vedl ho k jejich pochopení a hodnocení. Podstatné je zde zmínit, že porozumění textu čtenářem je provokováno autorskou záměrností.

Dalšími principy, které dle L. Lederbuchové (2010, s. 214-224) můžeme uvést, jsou: *výběrovost interpretace, zachování jednoty obsahu žákovy četby, rozvoj komunikace a provokace hodnotícího postoje žáka ve všech fázích recepce, jednota verbálního a neverbálního hodnocení komunikace s uměleckým textem, autonomnost a autentičnost*

⁸ O. Hník (2014, s. 121- 126) uvádí rozdělení zážitku v inovativní literární výchově na zážitek z textu a zážitek z tvorby.

textu a jeho interpretace, interpretační postup od intuitivních představ o obsahu textu k analytičtější interpretaci, variabilita interpretačního postupu, rovnocennost interpretačního procesu a jeho výsledku a otevřenost interpretace.

3 APLIKAČNÍ ČÁST

3.1 DIDAKTICKÁ INTERPRETACE POVÍDKY ČERNÝ KOCOUR

Škola	Gymnázium
Předmět	Český jazyk a literatura
Třída	2. ročník
Tematický celek	Symbolismus
Téma	E. A. Poe a jeho povídková tvorba
Časová dotace	3 - 4 vyučovací hodiny
Učivo	Četba a interpretace povídky Černý kocour Znaky symbolismu, gotického románu a hororu Tvořivé, interpretačně zacílené zásahy do textu

Očekávané výstupy dle RVP G

Žák

- uceleně reprodukuje přečtený text
- interpretuje textové významy a smysluplně formuluje vlastní názor založený na četbě textu
- rozliší a specifikuje jednotky vyprávění (časoprostor, vypravěč, postavy) a zhodnotí jejich funkci a účinek na čtenáře
- při interpretaci literárního textu ve všech jeho kontextech uplatňuje prohloubené znalosti o struktuře literárního textu, literárních žánrech a literárněvědných termínech
- rozpoznává základní rysy symbolismu i žánrové postupy hororu
- tvořivě zasahuje do literárního díla, získané schopnosti a dovednosti tvořivě využívá v produktivních činnostech
- shrne získané poznatky a zhodnotí svoji práci a přínos použitých metod

Evokace⁹

Brainstorming¹⁰

Jaké asociace ve vás vyvolává slovní spojení Černý kocour? (*Smůla, neštěstí, čarodějnice.*)
Znáte nějaké pověry, které se vztahují k černým kočkám? (*Když vám přeběhne černá kočka přes cestu, stane se něco zlého. // Černé kočky jsou předzvěstí smrti. // Černé kočky jsou atributem čarodějníc.*)

Uvědomění si významu¹¹

Textová pasáž č. 1

Nečekám a ani se nedomáhám, abyste tomuto šílenému, a přece tak obyčejnému příběhu, který tu vypíši, uvěřili. Byl bych věru blázen, kdybych to čekal; vždyť se to i mé vlastní smysly brání dotvrdit. A přece nejsem blázen, ani se mi nic nezdá, o tom vás ujišťuji. Zítra však zemřu a dnes chci své duši ulevit. Nejdříve bych rád seznámil svět prostě, stručně a bez podrobných výkladů s pouhým sledem příhod v mé domácnosti. Důsledky těchto příhod mne děsily – trýznily – a zničily. Ale nebudu se pokoušet je vysvětlovat. Pro mne neznamenal nic než hrůzu – mnohým nepřípadnou ani tak hrůzné jako spíše bizarní. Možná že se v budoucnu najde mozek, který mé přízraky zredukuje na běžnou, všední věc – nějaký chladnější, logičtější a ne tak vznětlivý mozek, jako mám já, a ten nebude vidět v okolnostech, které já líčím s hrůzou, nic víc než obvyklý postup docela přirozených příčin a následků.

Již od dětství jsem byl znám svou poddajnou a přívětivou povahou. Byl jsem dokonce tak nápadně útlocitný, že si ze mne kamarádi tropili žerty. Zvláště jsem miloval zvířata a rodiče mne proto zanašeli všemi druhy mazlíčků. Také jsem většinu času trávil s nimi a nemohl jsem být šťastnější, než když jsem je krmil a laskal. Tento povahový rys se mnou rostl, a když jsem dospěl, byl mi jedním z hlavních zdrojů radosti. Těm, kdo si někdy oblíbili věrného a chytrého psa, nemusím snad ani vysvětlovat, jak nesmírné potěšení z toho plyne. V nesobecké, obětavé lásce němé tváře je cosi, co přímo zasahuje srdce toho, kdo nejednou zakusil vratké přátelství a chatrnou věrnost pouze lidského tvora.

Brzy jsem se oženil a s radostí shledal, že se v této zálibě se ženou shodneme. Když viděla, jak si libuji v domácích zvířatech, nevynechala jedinou příležitost, aby mi neopatřila právě ty nejmilejší. Měli jsme ptáky, zlaté rybky, nádherného psa, králíky, malou opičku a kocoura.

⁹ Evokace je první fází procesu učení, při níž si žáci vybavují dříve osvojené znalosti. Tyto znalosti se v procesu evokování strukturují a poskytují pomyslný odrazový můstek pro následující etapy. Důležitou součástí této fáze je vnitřní motivace pro učení, můžeme uvést zvědavost, potřebu nových informací nebo chuť zažít něco nového. Více: http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=klisty22_eur

¹⁰ Brainstorming je jakási smršť nápadů, při které studenti prezentují co největší množství nápadů na dané téma. Neexistují zde dobré a špatné nápady, všechny stojí na stejné úrovni; nesoustřeďuje se zde na kvalitu, nýbrž na kvantitu. Více: http://www.kritickemysleni.cz/klisty/12/_komplet.pdf

¹¹ Druhou fází modelu E-U-R je uvědomění si významu. Během této fáze žáci přijímají nové informace z vícera zdrojů (diskuse nad uměleckým textem, výklad učitele, literárněteoretické slovníky, videoprojekce, apod.). Studenti se nesnaží informace pouze přijímat, ale také si ze zadaných textů nebo předneseného výkladu vybírají právě takové informace, které by mohli dát do souvislosti a využít je ve své čtenářské praxi. Více: http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=klisty23_cojeeur

Ten kocour, to bylo zvíře pozoruhodně velké a krásné, úplně černé a tak chytré, že člověk žasl. Když přišla řeč na jeho inteligenci, připomínala manželka, která tajně věřila na pověry, dávný lidový názor, podle něhož jsou všechny černé kočky zakuklené čarodějnice. Pochopitelně to nikdy nemyslila vážně a já celou tu věc uvádím vlastně jen proto, že jsem si na ni náhodou vzpomněl.

Pluto – tak se kocour jmenoval – byl můj oblíbený mazlíček a kamarád. Jen já jsem mu dával jíst, a kam jsem se v domě hnul, všude mi byl v patách. A dokonce jsem mu jen stěží zabránil, aby za mnou nechodil ulicemi.

Naše přátelství trvalo několik let, avšak během této doby nastal v mé celkové letoře či charakteru (stydím se to doznat) pronikavý zvrát k horšímu. Všim byl vinen běs opilství. Den ze dne jsem byl mrzutější, nedůtklivější a bezohlednější k citům druhých. Na svou ženu jsem si dovoloval; mluvil jsem s ní hrubě a nakonec jsem jí vyhrožoval násilím. Moji miláckové ovšem také pocítili změnu v mé povaze. Nejenže jsem je zanedbával, ale mizerně jsem s nimi zacházel. Pro Pluta jsem si však zachoval ještě tolik ohledu, že jsem mu neublížoval, jako jsem klidně ubližoval králíkům, opici, ba i psovi, když se mi náhodou anebo z přichylnosti připletli pod nohy. Avšak propadal jsem své chorobě – a která choroba se vyrovná alkoholu! – a posléze i Pluto, který stárl a byl proto trochu nevrlý – i Pluto začínal zakoušet následky mého mrzoutství.

Řízený interpretační dialog:

Fáze percepce

O čem jsme četli? (Metoda reprodukce) (*Žák volně reprodukuje hlavní myšlenky textu.*)

Jaká atmosféra ze začátku příběhu vyzařuje? (*Atmosféra prvního odstavce se mi zdá sklíčená bezvýchodností situace, kdy vypravěč čeká na smrt.*)

Jaká pasáž vás nejvíce zaujala a proč?¹² (*Nejvíce mě zaujala věta: „Zítřka však zemřu a dnes chci své duši ulevit.“ Text pracuje s tajemstvím, nevíme, proč má protagonista zemřít; je nejasné, jestli má být potrestaný za své hříchy, jestli na něj někdo uvalil kletbu nebo jestli chce spáchat sebevraždu.*)

Fáze interpretace

Kdo je vypravěčem? (*Vypravěčem je hlavní hrdina.*)

Co o postavě hlavního hrdiny víme? Jaký dojem na vás dělá? (*Popisuje se jako člověk s přívětivou a poddajnou povahou, avšak alkohol ho změnil k horšímu, mohl ho dovést i k současnému stavu, kdy už jen čeká na smrt.*)

¹² V tomto způsobu otevření komunikace je respektována zásada čtenářského zážitku jako východiska.

Proč se nám svěřuje se svým příběhem? Jak se asi cítí? (*Nezbývá mu mnoho času do smrti. // Chce ulevit svému svědomí. // Pravděpodobně má výčitky svědomí a potřebuje se někomu vypovídat. // Řekl bych, že je zmatený a zničený, protože provedl něco strašného.*)

Jak si vykládáte protagonistovu zmínku o zítřejší smrti? Myslíte si, že by mohla mít spojitost s alkoholismem? (*Pravděpodobně provedl něco, kvůli čemu teď čeká na smrt, vyprávěním příběhu chce alespoň částečně ulevit své duši. Myslím, že spojitost s alkoholem zde je, sám protagonista uvádí, že byl mrzutější a bezohlednější, mohlo to tedy vést k nějakému zločinu, za který teď pyká.*)

Jaké jsou efekty alkoholismu na lidskou osobnost? (*Člověk se neovládá a neví, co dělá. // Člověk, který má problémy s alkoholismem neuvažuje racionálně.*)

O jakých hrůzách a přízracích může hrdina mluvit? (*Tyto přízraky mohly vzniknout z jeho závislosti na alkoholu, ale prozatím nevíme nic bližšího.*)

Proč ho přízraky v domácnosti tolik děsily? (*Bylo to něco, co si nedokázal racionálně vysvětlit.*)

Co ve vás evokuje jméno Pluto? (*Jedna z planet se jmenuje stejně. // Pluto bylo jméno římského vládce podsvětí. // Evokuje to ve mně smrt.*)

Myslíte si, že kocourova černá barva je pro příběh náhodná, nebo znakově zatížená? (*Myslím, že barva zcela jistě není náhodná, Poe psal hororové příběhy a pravděpodobně by kupříkladu mourovatý kocour nedělal tak strašidelný dojem. Černá barva je totiž symbolem smrti.*)

Co od černého kocoura, jenž je nositelem jména, které je předzvěstí smrti, očekáváte? (*Očekával bych, že udělá něco zlého hlavnímu hrdinovi.*)

Myslíte si, že by kocour mohl mít spojitost s protagonistovou zítřejší smrtí? Pokud ano, jakou? (*Metoda čtení s předvídaním*) (*Určitě ano, v poslední části se pozornost zaměřuje právě na kocoura, myslím si, že by mohl mít co dočinění s bludy, o kterých mluví hlavní postava.*)

Textová pasáž č. 2

Když jsem se jednou v noci vracel značně opilý z jedné z mých oblíbených putyk kdesi ve městě, vzal jsem si do hlavy, že se mi kocour schválně vyhýbá. Popadl jsem ho a on ze strachu, že mu ublížím, se mi lehce zahryzl do ruky. Okamžitě mne posedl ďábelský vztek. V tu chvíli jsem nevěděl, co dělám. Má pravá dřívější duše jako by prchla z mého těla a jeho každou žilku teď zavalila nestvůrná, kořalkou živěná zloba. Vytáhl jsem z kapsy u vesty nůž, otevřel jej, popadl ubohé zvíře za krk a chladnokrevně mu vyřízl z důlku jedno oko! Propadám se studem a odporem, když piši o této do nebe volající zlotřilosti.

Když se mi s jitem vrátil rozum – když jsem se vyspal z oparu nočního hýření – pocítil jsem nad zlým činem, který jsem spáchal, zpola hrůzu, zpola výčitky svědomí, byl to však pocit matný a neurčitý a duše se nedotkl. Znovu jsem se vrhl na pití a brzy jsem veškerou vzpomínku na svůj vztek utopil ve víně.

Kocour se zatím pomalu zotavil. Na důlek po ztraceném oku byla sice strašná podívaná, ale zvíře už zřejmě netrpělo. Chodilo po domě jako dřív, ale přede mnou, jak se dalo čekat, vyděšeně prchalo. Bylo ve mně ještě kus někdejší něhy, a proto jsem se zprvu rmoutil nad tím zjevným odporem tvora, který mne kdysi měl rád. Ale tento cit byl záhy vystřídán podrážděností. A pak – aby můj pád byl dovršen a zpečetěn – posedla mne Zvrácenost. Filozofie tento pojem opomíjí. A přece vím právě tak jistě, jako že žije má duše, že zvrácenost je jedním z primitivních pudů lidského srdce – jednou z nerozlučných prvotních vlastností a praviců, jež řídí vývoj lidské povahy. Kdo se aspoň stokrát nepřistihl, jak se dopouští zlého či pošetilého skutku jen a jen proto, že ví, že nemá? Cožpak nás cosi věčně nepudí porušovat navzdory rozumu to, čemu říkáme Zákon, jen proto, že to jako zákon chápeme? Tento duch zvrácenosti dovršil, pravím, můj pád. Ta nezbadatelná touha duše štvát samu sebe – znásilňovat vlastní přirozenost – křivdit jen pro křivdu samu – ta mne pudila, abych ubližoval dál, abych dokonal podlost, které jsem se dopustil na nevinném zvířeti. Jednou ráno jsem mu s chladným srdcem hodil kolem krku smyčku a pověsil ho za větev stromu. Pověsil jsem ho s pláčem, s hryzením svědomí, pověsil jsem ho, protože jsem věděl, že mě má rád, a protože jsem cítil, že mi nedalo důvod k pohoršení, pověsil jsem ho, protože jsem věděl, že tím páchám hřích – smrtelný hřích, který tak ohrozí mou nesmrtelnou duši, že ji možná i vyjme – pokud je to vůbec možné – z dosahu nekonečného milosrdenství Nejslitovnějšího a Nejkrutnějšího Boha.

Téhož dne, kdy jsem provedl tuto hanebnost, probudil mne v noci pokřik, že hoří. Záclony mého lůžka byly v plamenech. Hořel celý dům. Manželka, služka a já jsme jen o vlas ohni unikli. Všechno lehlo popelem. Požár pohltil veškerý můj majetek a já jsem od té chvíle propadl zoufalství.

Nesnažím se slabošsky dokazovat příčinnou souvislost mezi pohromou a podlostí. Ale řadím k sobě celý ten řetěz faktů a nerad bych některý článek opominul. Den po požáru jsem se šel podívat na trosky domu. Až na jednu se všechny zdi sesuly. Tou výjimkou byla ne zvlášť silná stěna uprostřed domu, k níž bylo přistaveno čelo mé postele. Omítka na ní celkem odolala záru ohně, což jsem přičítal nedávnému nátěru. Kolem této stěny se nahnul hustý zástup lidí a mnozí se zvláště o jednu její část velmi podrobně a dychtivě zajímali. Mou zvědavost podnítila slova jako "Podivné!", "Jedinečné!" a podobné výrazy. Přistoupil jsem blíže a na bílé ploše jsem spatřil podobu obrovské kočky, jakoby vystouplou v basreliéfu. Otiskla se tam s přesností vskutku podivuhodnou. Zvíře mělo kolem krku provaz.

Pokračování v řízeném dialogu:

Metoda trojitého zápisníku¹³

Jaká část vás zaujala nejvíce? Proč? Jak ji rozumíte? (*Hned na začátku mě zaujal obraz vzteku. Nejde o obyčejný vztek, ale o ďábelský vztek, který v protagonistovi vyvolá nepřítelnost. Ten pod jejím vlivem jedná, aniž by se ovládal, aniž by ovládal temnou stránku svého já. Autor ji skrze vypravěče definuje jako Zvrácenost.*)

Jaká jiná část vás zaujala a proč? Jak jste si ji ve svém zápisníku okomentovali? (*Nejvíce mě zaujala poslední věta třetího odstavce, která se zmiňuje o tom, že protagonista zabil Pluta proto, že ho měl rád. Takové vysvětlení není logické a svědčí o zmíněné Zvrácenosti, která nás může pohltit.*)

Jak byste definovali onu Zvrácenost? (*Jeden z pudů (vlastností), který (kterou) má každý ukryt hluboko v sobě. Zatemňuje nám mysl a poskytuje nevladatelnou potřebu konat vše, co je proti nastaveným normám, vše, co je z aspektu společenské morálky morbidní, zvrhlé a nepřijatelné.*)

Proč toto slovo začíná velkým písmenem? (*Hlavní hrdina ji považuje za něco velice důležitého, co je často opomíjeno. Zvrácenost začala hrdinu zcela ovládat až do té míry, že ji začal vědomě považovat za část svého já.*)

Jakou roli ve vztahu k oné Zvrácenosti hraje alkohol? (*Alkohol zatemňuje hlavnímu protagonistovi mysl. Můžeme ho považovat i za jakýsi spouštěč Zvrácenosti.*)

Proč protagonista zaútočil zrovna na Pluta? Proč se nespokojil pouze s jeho vypíchnutým okem? (*Jednooký kocour mohl protagonistovi připomínat jeho zrudnost, jeho zvrácenost, možná také proto se ho chtěl zbavit. Kocour by tedy mohl představovat protagonistovo špatné svědomí. Ale je zajímavé, že tento důvod protagonista neuvádí. Namísto toho říká, že chtěl kocoura zabít právě proto, že ho měl rád. Zvrácenost funguje téměř jako přímá úměrnost, čím více nám na někom záleží, tím více máme pod jejím vlivem potřebu udělat dotyčnému něco strašného.*)

Poté, co protagonista spáchá zločin na kocourovi, hovoří o Bohu a duši. Myslíte si, že je věřící, nebo se tato slova dají vysvětlit jinak? (*Na základě textu se mi nezdá, že by byl*

¹³ Tato metoda (stejně jako metoda podvojného deníku) vychází z programu RWCT a umožňuje žákům reflektovat zadaný text již při prvním čtení. List papíru si žáci rozdělí na tři sloupce; do prvního zapisují konkrétní slova nebo pasáže, které je zaujaly, do druhého pak píšou svoje vlastní komentáře (interpretační postřehy k daným obrazům) a do třetího názory spolužáků či učitele vyplývající z řízené diskuze a týkající se týchž pasáží. Více: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/dvojity-zapisnik-podvojny-denik>

protagonista věřící, avšak na základě předešlých znalostí o E. A. Poeovi víme, že se autor zajímal o kosmogonii¹⁴.)

Jakou roli zde hraje oheň? Proč se mohl dům vznítit? Může to k něčemu odkazovat? (*Oheň bývá znamením z pekel, je možné, že zasáhla vyšší moc v podobě d'ábla, ale také se mohl mstít samotný kocour. // Vztek, který v protagonistovi vyvolává kocour, je d'ábelský a kocour je černý. Černý kocour může být zakuklenou čarodějnici, jak usuzovala protagonistova žena. // Oheň však bývá i symbolem rozkladu, v tomto případě se dům rozložil stejně jako mysl hlavního hrdiny, která se stala zcela amorální.*¹⁵)

Co zapříčinilo Plutovo zjevení na zdi? Jak si tento úkaz vysvětlujete? Lze ho racionálně vysvětlit, nebo si myslíte, že se černý kocour vrátil ze záhrobí? (*Mohlo to být d'áblovo znamení, zároveň se však Pluto mohl vrátit z mrtvých, aby vykonal svou pomstu.*)

Textová pasáž č. 3

Když jsem ten přízrak spatřil poprvé – pro mne to byl vskutku přízrak –, zůstal jsem ohromen a zděšen. Pak jsem si ale vše rozvážil a ulevilo se mi. Kocoura jsem přece pověsil, pokud se pamatuji, v sousední zahradě. Jakmile nastal poplach, nahrnulo se do zahrady plno lidí a někdo zvíře podle všeho ze stromu odřízl a vhodil je otevřeným oknem do mého pokoje. Patrně to provedl proto, aby mne vyburcoval ze spaní. Jak se pak zřítily ostatní stěny, vmáčkly oběť mé podlosti do vrstvy rozměklé malty a její vápno spolu s plameny a čpavkem zdechliny dotvořily podobiznu, kterou jsem spatřil.

Třebaže jsem se s tímto úděsným zjevem rozumově docela hladce vypořádal – se svědomím jsem to ovšem tak dobře nesrovnal –, přece jen to silně otráslou mou obrazností. Celé měsíce jsem se nemohl zbavit toho kočičího strašidla a opět se ve mně začal probouzet jakýsi matný cit, ale nebyly to výčitky svědomí, jak se mi zdálo. Dokonce jsem začal litovat ztráty zvířete a ohlížet se v hnusných krčmách, do kterých jsem teď zapadal, po jiném takovém mazlíčkovi, prvním aspoň trochu podobném, jenž by mi ztrátu nahradil.

Jedné noci, když jsem zase zpola otupělý vysedával v kterémsi vykřičené špeluňce, přilákal náhle mou pozornost černý předmět, ležící na jednom z ohromných sudů džinu či rumu, z kterých se zařízení místnosti většinou skládalo. Hleděl jsem několik minut upřeně na vršek sudu a tu mě udivilo, že jsem předmět nezahledl už dřív. Přistoupil jsem k němu a dotkl se ho. Byl to černý kocour – ohromný – právě tak velký jako Pluto a ve všem mu navlas podobný, krom jedné věci. Pluto neměl na těle jediný bílý chloupek, kdežto tento kocour měl téměř přes celou hrud' velikou, rozmazanou bílou skvrnu.

¹⁴ Zde by byl ve vyučovací hodině vložen mikrovýklad o kosmogonii: Kosmogenie se zabývá vznikem světa a ve starověkých národech bývá součástí mytologie. V různých místech světa můžeme identifikovat rozličné teorie, ale vždy byl na počátku určitý bůh, který stvořil lidstvo. Zároveň do nich vložil duši, která byla považována za nesmrtelnou.

¹⁵ Poslední očekávaný výstup je mým názorem, ale nepředpokládám, že by k němu studenti došli. Z tohoto důvodu bych se po jejich výstupu o tento pohled podělil a přidal ho jako námět do diskuze.

Jakmile jsem se ho dotkl, ihned vstal, začal hlasitě příst, lísal se mi k ruce a zřejmě se radoval, že si ho všímám. Nu, to je přece potvůrka, jakou jsem hledal! Hned jsem ho také chtěl od hospodského koupit, ten však prohlásil, že mu nepatří – nic o něm prý neví – nikdy předtím ho neviděl. Hladil jsem zvíře dál, a když jsem se pak měl k odchodu, ukázalo se, že se mu zachtělo jít se mnou. Dovolil jsem mu to a cestou jsem se občas shýbl a pohladil ho. Když jsme došli domů, kocour tu okamžitě zdomácněl a žena si ho také ihned velmi oblíbila.

Já jsem však brzy shledal, že se mi začíná protivit. Předpokládal jsem pravý opak, přesto však mě jeho očividná přichylnost – nevím, jak a nevím, proč to tak bylo – spíše odpuzovala a obtěžovala. Znenáhla se tento odpor a nedůtklivost vystupňovaly až k rozhořčené nenávisti. Vyhýbal jsem se zvířeti; určitý pocit hanby a vzpomínka na dřívější ukrutnosti mi bránily týrat ho. Několik týdnů jsem ho neudeřil ani jinak netýral, ale znenáhla – opravdu znenáhla mne při pohledu na ně začal jímat nevýslovný hnus a raději jsem od něho mlčky prchal jako před morovou nákazou. Mou nenávist podnítilo nepochybně i to, že jsem hned ráno, jak jsem zvíře přivedl domů, zjistil, že mu tak jako Plutovi chybí jedno oko. Tato okolnost je však tím víc přiblížila mé ženě, která – jak jsem již řekl – byla prodchnuta onou laskavostí, kterou jsem míval i já kdysi v povaze a jež mi připravila tolik prostých, čistých radostí.

Čím silněji se mi však kocour ošklivil, tím byl ke mně přitulnější. Chodil mi v patách s takovou vytrvalostí, o jaké bych čtenáře jen stěží přesvědčil. Ať jsem se kdekoli usadil, již se krčil pod židli nebo mi vyskočil na kolena a odporně se ke mně lísal. Jakmile jsem se zdvihl a chtěl jsem odejít, zapletl se mi pod nohy a málem mne porazil anebo se mi svými dlouhými, ostrými drápkami zaťal do kalhot a vydrápal se mi až na prsa. V takových okamžicích se mi chtělo jedinou ranou ho zabít, avšak přece jen jsem se ovládl; bránila mi v tom jednak vzpomínka na někdejší zločin, ale hlavně přiznám se vám – nesmírný strach před tím zvířetem.

Tento strach nebyl v pravém slova smyslu strachem z nějakého fyzického zla – a přece si nevím rady, jak jinak to nazvat. Já se až stydím přiznat – ano, i v této zločinecké cele se stydím přiznat, že strach a hrůza, které mi zvíře nahánělo, byly vyvolány pouhopouhou chimérickou představou. Má žena mne nejednou upozorňovala na tvar bílé skvrny v chlupech, o níž jsem hovořil a která vlastně byla jediným viditelným znamením, jímž se cizí zvíře lišilo od kocoura, kterého jsem usmrtil. Čtenář si vzpomene, že toto znamení, ač velké, bylo původně velmi neurčité; avšak zvolna, téměř nepostizitelně nabývalo – a můj rozum se tomu dlouho vzpíral jako nějaké smyšlence – pevného a určitého obrysu. Nakonec dostalo podobu předmětu, jehož jméno se děsím vyslovit – především proto jsem si tu obludu hnusil, bál se jí a byl bych se jí i zbavil, kdybych si byl troufal – dostalo podobu, jak říkám, ohyzdné, příšerné věci.

Řízený interpretační dialog ve vlastní fázi interpretační:

Spokojili jste se s protagonistovým racionálním vysvětlením o výjevu kocoura ve zdi? Proč ne, proč ano? Koresponduje s vašim předvídaním? (*Nespokojili, přijde mi jako velice nepravděpodobné, že by se při náhlém požáru někdo namáhal vhodit kocoura do domu.*)

Jaký cit se začal v hrdinovi probouzet po smrti černého kocoura? Čím je motivováno jeho rozhodnutí vzít si jiného a obdobného kocoura domů? (*Řekl bych, že se v něm probouzí láska ke zvířatům spojená s lítostí nad provedenými činy. // Může se jednat o jeho svědomí, díky kterému chce vynahradit novému kocourovi útrapy, jež způsobil Plutovi.*)

Proč hrdina pocítil náhlý odpor i k novému kocourovi? (*Bál se ho, připomínal mu Pluta. // Cítí z něho nějaký blíže nevysvětlitelný strach. // Kocour v něm zároveň probouzí svědomí, vinu i Zvrácenost, onu ďábelskou posedlost.*)

Jak chápete větu: „Čím silněji se mi však kocour ošklivil, tím byl ke mně přítulnější?“ Proč tomu tak mohlo být? (*Myslím, že jde o zobrazení vlastní viny, čím zarputileji se jí bránil, tím blíže mu byla, tedy jako kocour. // Kocour zobrazuje temnou stránku duše, která se čím dál tím více dostává na povrch.*)

Co by mohla být takzvaná „chimérická představa“? (*Mohlo by se jednat o fantaskní představu.*)

Čeho se tedy ve skutečnosti hrdina bál? (*Bál se nadpřirozena. // Bál potrestání za svůj čin.*)

V textu se protagonista zmiňuje o tom, že se nachází ve zločinecké cele. Proč si myslíte, že tam byl uvězněn? (*Pravděpodobně spáchal nějaký další, mnohem závažnější zločin.*)

Jaký zločin mohl protagonista spáchat? (*Žáci na základě svého názoru na protagonistu předjímají pokračování textové situace.*)

Metoda čtení s předvídáním

Jakou podobu mohla získat bílá skvrna v kocourových chlupích? Proč? Popište věc, kterou zobrazovala bílá skvrna. Výběr zdůvodněte.

Textová pasáž č. 4

ŠIBENICE! Ó truchlivý, strašlivý nástroji, ztělesňující hrůzu a zločin – agónii a smrt!

Jaký jsem to byl teď ubožák – ta nejubožejší troska lidství! Považte: pouhé zvíře, nemá tvář, jejíhož druhu jsem zpupně utratil – pouhé zvíře připraví mně – mně, člověku, stvořenému k obrazu Nejvyššího – tolik nevýslovných běd! Ó již nikdy jsem neměl poznat dobrodiní odpočinku – ani ve dne, ani v noci! Ve dne mne zvíře na vteřinu neopouštělo; v noci pak jsem se co hodinu vylekaně probouzel z úděsných, strašidelných snů, avšak ta příšera mi dál horce dýchala do tváře, tiskla mě ohromnou tíhou – vtělená můra, žádnou mocí nezaplášitelná – navěky zavalující mé srdce!

Drcen těmito mukami, nechal jsem v sobě vyhasnout i poslední špetku dobra. Už jen o zlu jsem přemýšlel – nejpodlejší, nejtemnější myšlenky mne vůbec neopouštěly. Má dosavadní popudlivost vybuchla

v nenávist ke všem věcem, k veškerému lidstvu; a náhlými, častými a nezvladatelnými výbuchy hněvu, do něhož jsem se slepě hroužil, trpěla obvykle nejvíc – ó jaká hanba! – má trpělivá, odevzdaná žena.

Jednoho dne šla se mnou cosi obstarat do sklepa starého stavení, které jsme v chudobě museli obývat. Kocour se po příkrých schodech hnal za mnou a málem mne srazil dolů; to mne rozlítilo k nepříčetnosti. Napřáhl jsem sekeru (zapomněl jsem ve vzteku na dětinský strach, který mi dosud krotil ruku) a chtěl jsem jedinou ranou zvíře skolit. Kdyby ta rána byla dopadla, jistě by byla smrtelná, avšak mou ruku zadržela žena. Vydrážděn tímto zásahem k ďábelskému hněvu, vytrhl jsem paži z jejího sevření a zaťal sekyru do jejího mozku. Na místě bez hlesu klesla k zemi.

Sotva jsem tuto obludnou vraždu spáchal, ihned jsem s naprostou rozvahou začal přemýšlet, kam tělo ukryt. Věděl jsem, že z domu je ani ve dne, ani v noci nemohu odklidit bez nebezpečí, že mě zpozorují sousedé. V hlavě se mi vyrojilo mnoho nápadů. Také jsem si jednu chvíli říkal, že mrtvolu rozkrájím na drobné kousičky, které pak spálím. Pak mě zase napadlo vykopat pro ni ve sklepní půdě hrob. Anebo jsem uvažoval o tom, že ji na dvoře hodím do studny – nebo ji jako nějaké zboží uložím do bedny, zařídím vše k odeslání a pak pošlu pro nosiče, aby ji z domu odnesl. Konečně jsem připadl na něco, co se mi zdálo mnohem vhodnější než všechno ostatní. Rozhodl jsem se, že ji ve sklepe zadržím – tak jako ve středověku zadržovali své oběti mniši.

K takovému účelu se sklep dobře hodil. Jeho zdi byly stavěny nedbale a nedávno byly ohozy hrubou omítkou, která ve vlhku ještě neztvrdla. Kromě toho z jedné stěny čněl výstupek vytvořený větrací šachtou či krbem, a ten byl vyzděn a přizpůsoben ostatním stěnám. Byl jsem si jist, že zde mohu snadno vyjmout několik cihel, do díry vložit mrtvolu a všechno zase zazdít jako předtím, takže tu nikdo neodhalí nic podezřelého.

A tento výpočet mne nezklamal. Hasákem jsem cihly snadno vyboursal, opatrně jsem mrtvolu přitlačil k vnitřní stěně, v této poloze ji podepřel a pak jsem všechno bez potíží uspořádal zas tak, jak to původně stálo. Obezřetně, nenápadně jsem si opatřil vápno, písek a štětiny, namíchal jsem omítku, která se nelišila od staré, a nanesl ji velmi pečlivě na nové zdivo. Když jsem skončil, měl jsem uspokojivý pocit, že se vše vydařilo. Zeď ničím neprozrazovala, že by se jí byl někdo dotkl; také smetí jsem pečlivě zametl. Pyšně jsem se rozhlédl a řekl si: „Vida, dnes jsem namouvěru nepracoval nadarmo!“

Ted' mi jen zbývalo dopadnout potvoru, která mi způsobila tolik béd; konečně jsem se odhodlal ji zabít. Kdybych byl na ni v tu chvíli padl, byl by její osud zpečetěn, ale ukázalo se, že to prohnané zvíře se tak polekalo mého běsnění, že se střeží objevit přede mnou v mé nynější náladě. Nelze vylíčit, nelze si představit ten hluboký, blažený pocit úlevy v mé hrudi, když jsem shledal, že ten hnusný tvor je pryč. Ani v noci se neukázal – a tak jsem aspoň jednu noc od jeho příchodu do domu tvrdě a pokojně spal; ach ano, spal jsem, třebaže mou duši tížila vražda!

Řízený interpretační dialog ve vlastní fázi interpretační:

Překvapil vás obraz na kocourově srsti? Proč? *(Myslím si, že není tolik překvapivý, protože odpovídá hrůzostrašným motivům povídky. Nový kocour se svými významy vztahuje k původnímu kocourovi, který umřel oběšením, dal se tedy očekávat stejný motiv.)*

Ale v textu se nemluví o oprátce, nýbrž šibenici. Máte pro motiv šibenice na kocourově krku ještě nějaké jiné vysvětlení? *(Může zobrazovat předzvěst hrdinovy smrti..)*

Jak se jmenuje figura, jíž oslovujeme i neživé? „O truchlivý, strašlivý nástroji...“ *(Apostrofa) Čím je dle vás její užití motivováno? (Podporuje emocionalitu vyprávění. Vyprávění dodává prvek patosu.)*

Znáte nějakou mytologickou bytost, které by se podobala kocourovi? *(Cat Sith – bytost z keltské mytologie zobrazená jako černá kočka s bílou skvrnou na hrudi. Lidé věřili, že je to přeměněná čarodějnice, může krást duše předtím, než si je vezme bůh.)*

Jaké významy se vztahují k novému kocourovi? *(Nový kocour mi prakticky ve všem připomíná Pluta, vzhledově je naprosto stejný, ale zdá se být ještě více přítulný a svoji vlezlostí dovádí protagonistu k šílenství.)*

Jak je možné, že v hlavním hrdinovi pod vlivem černého kocoura vyhasly i poslední špetky lidskosti? Očekávali jste tento přerod? *(Ne, neočekávali, mysleli jsme si, že kocoura si protagonista pořídil s tím úmyslem, aby odčinil staré křivdy, ne proto, aby je opakoval.)*

Černý kocour měl přeci spasit protagonistovo já a ulevit jeho svědomí, jak je možné, že konečný efekt byl opačný? *(Myslím si, že ho začínal mít rád jako Pluta, opět se v něm tedy začala probouzet Zvrácenost, touha ublížit tomu, čeho by si měl vážit. // Kocour byl poslán od d'ábla, aby protagonistu potrestal. Cíleně probouzí protagonistovo temné já, jeho Zvrácenost. Pokud starý kocour byl kocourem obyčejným, pak tento kocour byl kocourem d'ábelským.)*

Myslíte, že je zvolený motiv sklepení, kde dojde k vraždě a později i k zazdění protagonistovy manželky náhodný? Jaká by mohla být jeho symbolika? *(Sklepení se nachází až hluboko pod domem a protagonista v něm skryje svůj zruďný zločin. To, na co chceme zapomenout, zazdíváme hluboko v podvědomí, v hlubinách naší duše.)*

Jak se cítí hlavní hrdina? Lituje svého činu? *(Nelituje, bere to jako dobře odvedenou práci, není už schopen zhodnotit své činy, ztratil poslední zbytky lidskosti a příšera se stala z něj samého – Zvrácenost ho pohltila. // Cítí úlevu, zločin byl symbolicky vytěsněn a ukryt, skryl ho hluboko ve své mysli, v nejtemnějším sklepení. Je děsivé, že nepřemýšlí nad svým zločinem, ale jen nad tím, jak se jeho následků (mrtvého těla své ženy) zbavit.)*

Výrazové čtení

Přeformulujte odstavec začínající větou: „*Sotva jsem tuto obludnou vraždu spáchal...*“ do přímé řeči. Po dokončení této transformace se pokuste přečíst tento úryvek naléhavým a kalkuluujícím hlasem, který odpovídá povaze této části.

Trojité reflexe (Tria-monolog)

Napište protagonistův tria-monolog (monolog jeho tří vnitřních hlasů) které reflektují spáchaný zločin.

První hlas představuje protagonistovo já ještě nezatížené démonem Zvrácenosti.

Druhý hlas patří muži, kterého již zcela ovládá Zvrácenost.

Třetí hlas je hlasem vypravěče, muže, který zločin již spáchal a nyní ve zločinecké cele, v momentu, kdy jeho Zvrácenost opadla a jeho schopen střídmeho uvažování, svou minulost reflektuje.

Textová pasáž č. 5

Minul druhý a třetí den, ale můj trýznitel nepřicházel. Opět jsem dýchal jako volný člověk. Ta obluda prchla v hrůze navždy z mého domu! Víckrát už ji nespátřím! Jaké ohromné štěstí mne potkalo! Pocit viny za temný čin mne příliš netrápil. Vyslychali mne, ale na všechny dotazy jsem bez nesenázi odpověděl. Dokonce nařídili domovní prohlídku – ale nic přece nemohli vypátrat. Hleděl jsem s jistotou vstříc budoucí blaženosti.

Čtvrtý den po vraždě mne naprosto nečekaně navštívili policisté a začali znovu celý dům velmi podrobně prohledávat. Byl jsem přesvědčen, že má skrýš je prostě nevypátratelná, a nepocítil jsem tedy ani stín rozpaků. Úředníci mne vybídlí, abych je při prohlídce doprovázel. Prozkoumali každíčkou škvíru, každý koutek. Nakonec už potřetí nebo počtvrté sestoupili do sklepa. Nehnul jsem brvou. Srdce mi tlouklo klidně jako člověku pohříženému v nevinný spánek. Procházel jsem se sklepem z jednoho konce na druhý. Založil jsem si ruce na prsou a bezstarostně bloumal kolem. Policisté byli prohlídkou naprosto uspokojeni a už se chystali odejít. Mé srdce překypovalo radostí, kterou jsem nedovedl ukrotit. Prah! jsem po tom, abych vyslovil aspoň jediné vítězné slůvko a dvojnásob tak pocítil jejich přesvědčení o mé nevině.

„Pánové,“ řekl jsem, když už stoupali po schodech nahoru, „těší mě, že jsem rozptýlil vaše podezření. Buďte zdraví a buďte o maličko vlídnější, pánové. Mimochodem – tohle je velmi dobře stavěný dům.“ (V zuřivé touze říci něco nenuceně jsem už sotva věděl, co vůbec povídám). – „Dá se říci skvěle stavěný dům. Tyto zdi – už jdete, pánové? – tyto zdi jsou důkladně stavěny.“ A tu, posedlý chvástavostí, zabušil jsem holí, kterou jsem držel v ruce, právě na onen kus zdiva, za kterým stála mrtvola mé drahé ženy.

Ó Bože, proč jsi mne neochránil, proč jsi mne nevytrhl z drápů arcid'asa! Ještě nedozněla ozvěna mých úderů, a již mi z hrobky odpovídal hlas! Byl to pláč – zprvu tlumený a přerývaný jako vzlykot dítěte, ale znenáhla propukající v táhlý, ječivý a nepřetržitý křik, v zrůdné a nelidské vyti – kvilivý skřek hrůzy i triumfu, jaký se může jen z pekla ozývat, mnohohlasý skřek z hrdel zatracenců, zmítajících se v mukách, i satanů, jásajících nad jejich zatracením.

Bylo by bláhové mluvit o tom, co jsem si tenkrát myslel. V mráкотách jsem dovrávorál k protější stěně. Ti nahoře na okamžik strnuli děsem i bázni. Ale v příštím okamžiku již tucet statných paží strhávalo zed'. Zbortila se v jediném kuse. Před očima policistů se zjevila vzpřímená mrtvola, již značně rozložená, ztřísněná sedlou krví. Na její hlavě sedělo s rozšklebenou rudou tlamou a jediným ohnivým okem ohyzdné zvíře, které mne úskokem svedlo k vraždě a jehož zrádný hlas mne vydal katu. Zazdil jsem obludu do hrobky!

Řízený interpretační dialog ve vlastní fázi interpretační:

Co vedlo muže k tomu prozradit úkryt, když už byl prakticky mimo podezření? (Vliv Zvrácenosti, která vedla protagonistu k zvrhlé touze prozradit svůj zločin. //Může se jednat o d'ábelský vliv kocoura.)

Lze to racionálně vysvětlit, nebo je příčina nadpřirozená? Jestli ano, jak? (Zvrácenost jako primitivní pud ovládá hlavního hrdinu, avšak černý kocour je pravděpodobně posedlý či seslaný d'áblem, který přesně ví, jak takovou Zvrácenost v člověku vyvolat.)

Proč přišly výkřiky a ječení až v momentě zaklepání na zed'? (D'ábel čekal do chvíle, kdy už bude hlavní hrdina zcela pohlcen Zvráceností a již nebude cesty zpět, pak teprve spustil svůj d'ábelský křik.)

Kdo mohl vydávat tyto zvuky? (Pravděpodobně to byl d'ábel v kocourově těle.)

Vyobrazením čeho je pravděpodobně kocour? (D'ábla, démona nebo čarodějnice.)

Cítí hlavní hrdina zodpovědnost za své činy? (Ne, neuvědomuje si, čím to všechno začalo, svádí všechnu vinu na kocoura, není schopen sebereflexe.)

V poslední části textu se vyskytují jediné přímé řeči v celé povídce, proč si myslíte, že se objevují až v tento moment? (Autor zde znázorňuje, že Zvrácenost zcela ovládla mysl muže, až do té míry, že mu přikazuje se přiznat ke svému činu. Zároveň se tím však zvyšuje napětí, zpřítomní se chvíle, která je nejvíce napínavá.)

Jak rozumíte poslední větě? Mohl muž opravdu zazdit kocoura do hrobky? (Myslím si, že muž opravdu věří tomu, že kocoura zazdil, avšak je možné, že zde sehrála roli i magie.)

Jaký kompoziční postup z aspektu časových vazeb je v díle zvolen? Od jakého momentu se děj odvíjí? (Retrospektiva se zde mísí s chronologií. Povídka začíná ve chvíli, kdy protagonista čeká na smrt a rozhodne se vyprávět svůj příběh.)

Jak byste zformulovali téma? (Zvrácenost a její dopad na lidské chování.)

O jaký žánr se jedná? (*Hororová povídka s fantastními a symbolickými prvky a znaky gotického románu*¹⁶.)

Fáze konkretizace

Vymyslete vlastní název pro povídku. (*Temnotou protkané duše.*)

*Metoda pětilístku*¹⁷

Pomocí této metody popište buď kocoura Pluta, hlavní postavu nebo vlastní téma související s povídkou.

Pluto

Inteligentní loajální
Trpí ožije pomstí se
Převtěl se do trýznitele.
Dábel

Muž

Ovládaný agresivní
Pije zabíjí pyká
Ovládan temnotou vlastní duše.
Zabiják

Zvrácenost

Primitivní určující
Nutí určuje ovládá

Touha znásilňovat vlastní přirozenost.

Pud

¹⁶ Předpokládám, že žáci z dané povídky neodvodí její zařazení do žánru gotického románu. Lze je k tomu však dovést následujícím rozhovorem: Z povídky víme, že je hlavní hrdina ovládan silami tajemna a zla a ohrožován na životě; zároveň v nás četba vyvolává strach a pud sebezáchovy. Pro jaký žánr jsou tyto atributy typické?

¹⁷ Pětilístek slouží pro shrnutí názorů a získaných informací o různých motivech v rámci pěti řádek, přičemž každá z nich představuje něco jiného. První řádek je jednoslovné téma nebo námět, nejčastěji podstatné jméno. Druhý řádek je popis námětu, jeho vlastností, jsou zde tedy dvě přídavná jména. Třetí řádek obsahuje tři slovesa, jež vyjadřují dějovou složku námětu. Čtvrtý řádek je čtyřslovnou větou opět se vztahující k námětu. Na posledním řádku se nachází pouze jedno slovo, synonymum rekapitulující podstatu námětu. Více: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/petilistek>

Reflexe¹⁸

Co jste se dozvěděli o stylu povídek E. A. Poa? Co je pro ně typické?

Co jste se dozvěděli o primitivních pudech lidské mysli?

Se kterou metodou se vám nejlépe pracovalo? Proč?

Která metoda vás neoslovila? Proč?

¹⁸ Vzhledem k neodůčení této didaktické interpretace nejsou výstupy u této části uvedeny.

3.2 DIDAKTICKÁ INTERPRETACE POVÍDKY MASKA ČERVENÉ SMRTI

Škola	Gymnázium
Předmět	Český jazyk a literatura
Třída	2. ročník
Tematický celek	Symbolismus
Téma	E. A. Poe a jeho povídková tvorba
Časová dotace	2-3 vyučovací hodiny
Učivo	Čtení a interpretace povídky Maska červené smrti Znaky symbolismu, dekadence a hororu Tvořivé, interpretačně zacílené zásahy do textu

Očekávané výstupy dle RVP G

Žák

- uceleně reprodukuje přečtený text
- interpretuje textové významy a smysluplně formuluje vlastní názor založený na četbě textu
- rozliší a specifikuje jednotky vyprávění (časoprostor, vypravěč, postavy) a zhodnotí jejich funkci a účinek na čtenáře
- při interpretaci literárního textu ve všech jeho kontextech uplatňuje prohloubené znalosti o struktuře literárního textu, literárních žánrech a literárněvědných termínech
- rozpoznává základní rysy symbolismu i žánrové postupy hororu
- tvořivě zasahuje do literárního díla, získané schopnosti a dovednosti tvořivě využívá v produktivních činnostech
- shrne získané poznatky a zhodnotí svoji práci a přínos použitých metod

Didaktická interpretace je sice navrhována pro gymnázium, ale bohužel jsem neměl možnost ji na této škole odučit, protože působím na základní škole. Rozhodl jsem se tedy tuto didaktickou interpretaci odučit na ZŠ Nýřany ve třídě 8. A. a také na FPE ZČU v rámci semináře DINT v roce 2017.

Jednotlivé výstupy jsou rozlišeny podle toho, jestli na ně odpovídali žáci ze základní školy nebo studenti z VŠ. Pokud se odpovědi víceméně shodují, není zde rozlišen jejich původce, toto rozdělení je použito pouze v případě velkých rozdílů, významových přesahů a jiného způsobu uvažování nad textem. Odpovědi v interpretačním dialogu nejsou citacemi, ale pouze parafrázemi; citace ve fázi evokace a tvořivých výstupech jsou poté označovány uvozovkami.

Evokace

Znáte nějaká díla E. A. Poea? Která? (Studentům jsou poskytnuty obrázky, které v nich mají vyvolat asociace ke konkrétním názvům děl.)

Černý kocour

Havran

Jáma a kyvadlo

„Barvy teď začaly intenzivně prozařovat, takže strašidelné, satanské postavy dostávaly výraz, jaký by rozdrásal i silnější nervy, než jaké jsem měl já. Ze všech koutů, kde jsem předtím nic netušil, zíraly na mne tisíce démonské oči s tak zuřivou, úděsnou životností, hořely takovým zlověstným žářem, že jsem marně přemáhal obraznost, aby v nich viděla něco neskutečného.“

Jáma a kyvadlo

„A tak mne zastihl večer – a pak přišla tma, chvíli nade mnou prodelela a odešla – vzešlo jitro – a již se znovu kupily mlhy druhé noci – a já jsem stále seděl bez hnutí v opuštěném pokoji – stále pohroužen do meditací – stále v strašlivé moci přízraku těch zubů, přízraku, který se s pronikavou, ohavnou zřetelností vznášel v proměnlivých světlech a stínech pokoje.“

Berenice

Jaké pocity ve vás vyvolávají tyto úryvky z Poeových děl? (Vyvolávají ve mně strach, hrůzu, nejistotu a sklíčenost.)

Jaké literární žánry ve vás mohou tyto pocity vyvolat? (Řekl bych, že horor.)

Evokace 2

Maska _____ smrti. Jakou barvu byste doplnili do následujícího spojení? Proč?

Výstupy VŠ studentů z předmětu DINT:

„Bledou, protože je všude a za vším jako vzduch. Prostupuje námi. Každý okamžik života je nádechem jejího jedovatého neviditelného plynu.“

(Alena M.)

„Rudou, protože je symbolem krve, agrese a zuřivosti.“

(Romana C.)

„Černou, protože ve mně evokuje mor, to je černá nemoc.“

(Jana F.)

„Černou, protože smrt ve mně evokuje černou barvu, je pro ni charakteristická.“

(Slávek G.)

„Brčálově zelenou; smrt je hniloba, smrt tleje, smrt nás rozkládá.“

(Daniela V.)

Výstupy od žáků z 8. třídy ZŠ Nýřany:

„Bílou; někdo vidí smrt jako řešení svých problémů, někdo zase jako další možnost, takové světlo na konci tunelu.“

(Matyáš N.)

„Černou; na svatbu, kterou si můžeme spojit se štěstím, se chodí v bílé, naopak na pohřeb se chodí v černé, protože černá vyjadřuje smutek.“

(Robin D.)

„Šedivou, protože nikdo neví, co bude po naší smrti.“

(Veronika N.)

„Bílou, protože takové bývají i masky.“

(Michal Š.)

„Bílou; smrt je postava temnoty, ale temnota je jen plášť „maska“, která zakrývá, že někdy je skutečně mírnější a vstřícnější než život sám. Volím tedy barvu bílou, aby bylo ve velkém kontrastu vidět, jak zdání může klamat. Smrt může být i milosrdná, a ne každý přece zemře rukou vraždícího psychopata.“

(Barbora N.)

Žákům bylo sděleno, že povídka, kterou budeme číst, se nazývá *Maska červené smrti*.

Jaké významy ve vás vzbuzuje červená barva? (*Krev, lásku, chtíč.*)

Co by mohla červená smrt představovat? (VŠ student: *Mohla by znamenat smrt pro lásku. // Představuje smrt v boji – krveprolití. // Žák ZŠ: Myslím, že by to mohla být smrt uhořením.*)

Uvědomění si významu

Textová pasáž určená k recepci 1

"Červená smrt" již dlouho pustošila zemi. Dosud žádná morová rána nebyla tak vražedná a tak obludná. Krev byla jejím zhmotněným znakem a pečeti – červeně a úděsnost krve. Přicházely pronikavé bolesti, pak náhlé mráčky, pak prudké krvácení z pórů a konec. Šarlatovými skvrnami na těle a hlavně na tváři odsuzoval mor svou oběť do klatby, zavíral jí dveře před pomocí a soucitem bližních. Choroba člověka zachvátila, rdousila a v půlhodině sklála.

Avšak princ Prospero byl šťastný, neohrožený a prozíravý. Když byla jeho říše již naplň vylidněna, vybral si ze všech svých rytířů a dvorních dam tisíc zdravých a veselých přátel a uchýlil se s nimi do ústraní za vysoké zdi a cimbuří odlehlého kláštera. Byla to rozsáhlá a nádherná budova – výtvar princova vlastního výstředního, ale vznešeného vkusu. Byla obehnaná mohutnou zdí. Ve zdi byly železné brány. Když sem dvořané přišli, přinesli s sebou kovářské výhně a těžká kladiva a zatavili závory. Chtěli se opevnit proti náhlým záchvatům zoufalství zvenčí a šílenství zevnitř. Klášter měl bohaté zásoby. Dvořané byli tedy zabezpečeni a mohli směle vzdorovat nákaze. Svět venku ať se o sebe postará! Jen blázen by se teď rmoutil a přemýšlel. Princ pamatoval na rozmanité radovánky. Opatřil šašky, komedianty, byly tu baletky, byli tu hudebníci, byly tu krásy a bylo tu víno. To všechno a ještě k tomu bezpečí – bylo uvnitř. Venku – Červená smrt.

Na sklonku pátého nebo šestého měsíce tohoto odloučení – právě když venku běsnil mor nejuživěji – uspořádal princ Prospero pro svých tisíc přátel velkolepý maškarní ples.

Řízený interpretační dialog k první textové ukázce:

Fáze percepce

O čem jsme četli? (Metoda reprodukce)

Kde a kdy se příběh odehrává? (*Nevíme přesně, kde a kdy, ale vystupuje tam princ, když si to spojíme, budí to dojem pohádky.*)

Jaké pocity ve vás vzbuzuje četba první části? Proč? (*VŠ student: Vyvolává to ve mně bezvýchodnost a zoufalství. // Mám z toho děsivé pocity, protože je zde smrt věrohodně popsána.*)

Do jaké atmosféry je tato ukázka ponořena? (*První část působí hrůzně a bezvýchodně, avšak druhá část v nás budí jistou naději, že i přes všudypřítomný mor je nějaké místo, kde lze žít plnohodnotný život.*)

Překvapil vás popis červené smrti? (*Ano, nikdy by mě nenapadlo, že by to mohla být nakažlivá nemoc.*)

O jakou nemoc by se mohlo jednat? Je důležité, jestli je to fikční nebo reálně existující nemoc? (*Pravděpodobně se jedná o jakýsi druh moru, myslím, že něco takového opravdu existuje.*)

Jak rozumíte větu: „Krev byla jejím zhmotněným znakem a pečetí.“ (*VŠ student: Krev coby znak, možná dokonce symbol smrti. // Pečeť udílí někdo, kdo má moc. // Vypadá to, jako by byla nemoc seslána od někoho mocného. // Žák ZŠ: Pečeť je stejně červená jako krev. // Značí to přenos krvi.*)

Fáze interpretace

Jak bychom mohli charakterizovat prince Prospera? Jakým dojmem na vás působí? Jak byste popsali jeho vkus? (*Je sobecký, jedná jen ve svůj vlastní prospěch. // Užívá si, ale když už je zabezpečený před smrtí, proč by si neužíval. // Schoval se, distancuje se od okolního světa.*)

Může se princ schovat před smrtí? (*Klášter mu poskytuje dočasnou ochranu, avšak před smrtí jako takovou se neschová nikdo.*)

Myslíte si, že protagonistovo jméno je nahodile zvolené, nebo je významově zatížené? (*Princovo jméno mi připomíná slovo prosperita. Princ by byl tedy někdo, kdo má všeho dostatek.*)

Do jaké míry je postava prince popsána? Co všechno o ní víme? (*Co se týče vzhledu, není princ popsán vůbec. Jen víme, že je šťastný a že si rád užívá života, vytěsňuje z něj vše zlé a ošklivé.*)

Jak chce svůj život prožít? (*Chce si užívat a bavit se, obklopuje se lidmi, kteří provozují umění – hudebníky, tanečníky apod.*)

Jak se k situaci staví ti, kteří jsou v klášteře? Zajímá je okolní svět? (*Okolní svět je vůbec nezajímá, soustředí se jen sami na sebe. // Je zvláštní, že pouze ti bohatí unikli, protože mor si nevybírá. // VŠ student: Vnímají jenom svoje bohatství a přepych, bydlí v krásných interiérech a nic jim nechybí a zároveň je jim lhostejné, že venku umírají lidé, připomíná mi to dekadentní společnost.*)

Co vás napadne, když se řekne klášter? (*Náboženství, vzdělanost, církve, úkryt.*)

Myslíte si, že toto místo má moc ochránit vyvolené před tím, co se děje venku? (Metoda čtení s předvídaním) (*Záleží na tom, jakým způsobem se mor přenáší. Řekl bych, že jestli lidé venku propadnou zoufalosti, klášter je neuchrání.*)

Otázky zabývající postavou prince, spojitostí se smrtí a symbolem klášteru jako ochrany před morem byly kladeny s cílem dovést studenty k poznání symbolického podobenství.

Textová pasáž určená k recepci 2

Byla to skvostná podívaná – ta maškaráda. Ale nejdřív vám vyličím komnaty, v kterých se odehrávala. Bylo jich sedm – královské apartmá...

Nejvýhodnější pokoj byl například vyzdoben modře – okna byla proto jasně modrá. Druhá komnata měla okrasu a čalouny purpurové, takže i tabulky okna byly z purpuru. V třetí bylo všechno zelené – okna též. Čtvrtá byla zařízena i osvětlena oranžově, pátá byla bílá, v šesté převládala fialová. Sedmý pokoj byl zahalen do černých sametových čalounů, které pokrývaly strop a visely ze stěn, spadající v těžkých záhybech na koberec téže látky a barvy. Pouze v tomto pokoji nesouhlasila však barva oken s barvou výzdoby. Zde byly tabulky šarlatové – syté barvy krve. V žádné z těchto sedmi komnat nebyla uprostřed záplavy zlatých ozdob, jež tu byly nahodile rozmístěny či splývaly z klenby stropu, jediná lampa, jediný svícen. Uvnitř pokojů nehořelo světlo, ale na chodbách, které se kolem nich vinuly, stála před každým oknem těžká trojnožka s rozžhaveným uhlím, jehož plameny prozařovaly zbarvené sklo a místnost oslnivě osvětlovaly. Vznikaly tak přepestré, fantastické obrazce a dojmy. Ale v západní, černé komnatě, vyvolalo ohnivé světlo, proudící na temné závěsy krvavým sklem, opravdu přízračný účinek; tváře příchozích vypadaly v té záři tak úděsně, že se jen málokdo z celé společnosti osmělil překročit práh.

Řízený interpretační dialog k druhé textové pasáži:

Fáze interpretace

Proč je poslední komnata černá? (*Možná ukryvá něco tajného. // Někdo tam zemřel. // Značí smrt.*)

Proč se nachází na západě? (*Značí smrt, smrtí všechno končí, tak jako když končí den a začíná noc.*)

Změnilo by se vyznění díla, kdyby se nacházela na východě? (*VŠ student: Ano, protože pak by byla známkou nového začátku.*)

Jak na postavy působí černý pokoj? Co jim připomíná? (*Mají z něho strach. // Nikdo se k němu nechce přiblížit, připomíná jim mor.*)

Proč se do něj postavy bojí vstoupit? (*VŠ student: Černý pokoj ožívuje jejich svědomí, dokonce se ho snaží přehlušit hlasitou hudbou.*)

Jsou tedy barvy pokojů nahodilé, nebo je jejich výběr významově motivován? (*Popis postupuje od modré až k černé, modrá je jakýsi počátek a černá zase konec, myslím tedy, že to zobrazuje etapy života nebo etapy dne – od východu slunce až po noc.*)

Smyslové předvídání¹⁹ (konkretizační úkol aktivizující fázi interpretace)

Doplňte interiér o motiv klíčového předmětu, který by dotvářel celkové vzezření (atmosféru) černého pokoje a přispíval k hrůznosti výjevu. Tuto věc popište všemi smysly a nezapomeňte zachovat charakter textu. V následující ukázce bude tento motiv, který je de facto předvídán, odkryt. Tabulka zde slouží jako nápomocný nástroj k vytvoření souvislého textu.

Věc	
Zrak	
Sluch	
Hmat	
Čich a chuť	

¹⁹ Tato metoda tvůrčího psaní využívá metodu předvídání, kdy žáci dotvářejí danou scénérii klíčového motivu povídky, zde černého pokoje, o motiv předmětu, který by korespondoval s celkovým charakterem textu a dotvářel jeho atmosféru. Tento zvolený předmět poté žáci popíší všemi smysly, přičemž mezi čichem a chutí si mohou vybrat ten vjem, který lépe odpovídá jejich volbě (Fišer, 2001, s. 83).

Výstupy VŠ studentů z předmětu DINT:

„Na stěně visí obrovské stále se pohybující kyvadlové hodiny. Svým hlasitým tik-tak odpočítávají čas. Chladný a hladký povrch kovu je protknut nezaměnitelnou vůní železa.“

(Jana F.)

„Socha obrovského černého kocoura se nachází v samém středu pokoje. Tento tichý a mlčenlivý dozorce je na dotek ledový jako smrt. Vzduchem je cítit spálené, živé maso.“

(Alena M.)

Výstupy od žáků z 8. třídy ZŠ Nýřany:

„Pozlacený svícen je složen z několika krysích lebek, v každé z nich hoří svíčka. Skrz třepotající se plamínky prosvítají kousky hnijícího masa. Oheň zahřívající lebky vytváří praskající zvuk, který je slyšet jen jako vzdálená ozvěna. Na dotek je však svícen oslizlý. Na jinak hladkých lebkách můžeme cítit slabé praskliny od nastalého horka. Celý pokoj paralyzuje smrad spáleného masa, který se škvaří uvnitř hlodavčích hlav.“

(Barbora N.)

„Vycpaná černá kočka se rozvalovala na polici. Při prvním pohledu na tento exponát přeběhne každému mráz po zádech. Když se zaposloucháte, můžete zaslechnout tichoucké mňoukání. Pokud se odhodláte tohoto vycpaného zvířete dotknout, pocítíte jeho strach, který vás okamžitě zachvátí; všude se rozprostře pach smrti.“

(Anna K.)

„Zastaralé zrcadlo se vyjímá v černém vypracovaném rámu; jeho sklo je popraskané. Veškeré hlasy se od zrcadla odráží a tvoří hlasitou ozvěnu, do které občas hlasitě zapraská sklo. Přejdete-li po něm rukou, cítíte každou prasklinu i drobné kousky prachu, jejichž štiplavý zápach se vám usazuje v nose.“

(Petr Š.)

„Lebka; ovál s dvěma prázdnými očními důlky, které připomínají nicotu. Všude se rozprostírá neprostupné ticho, ten nejhorší zvuk, který si lze představit. Z chladné lebky se šíří lehký pach krve a smrti.“

(Matyáš N.)

Textová pasáž určená k recepci 3

A v této komnatě stály u západní stěny ohromné ebenové hodiny. Jejich kyvadlo se houpalo s temným, těžkým, jednotvárným řinčením, a když minutová ručička opsala kruh ciferníku a hodiny začaly odbíjet, vydral se z kovových plic stroje zvuk, který byl sice jasný a zvučný, hluboký i harmonický, ale přitom tak podivně jímavý a naléhavý, že hudebníci v orchestru hodinu co hodinu přestávali na chvílenku hrát a naslouchali odbíjení; a tak se i tančící páry bezděky přestávaly otáčet a celá ta veselá společnost trochu zrozpačitěla, a jak hodiny odzváněly, bylo vidět, že ti nejrozmařilejší pobledli a ti starší, usedlejší, si rukou přejeli čelo jakoby v zmateném zasnění či zamyšlení; jakmile však údery dozněly, obecnost zнову propuklo v bezstarostný smích; hudebníci na sebe pohlédli a usmáli se vlastnímu zneklidnění a bláhovosti, a šeptem se navzájem ujišťovali, že při příštím odbíjení se už nedají tak dojmout a zmást – a pak uplynulo šedesát minut (do nichž se vejde tři tisíce šest set vteřin prchavého času), hodiny začaly vyzvánět znovu, a znovu se přikradly rozpaky, neklid a zamyšlení jako předtím.

A hudba se znovu rozvášňuje a preludy ožijí a znovu křepčí ještě rozmařileji než dříve a zbarvují se zářemi z mnoha barevných skel, jimiž prosvítají zášlehy ohňů. Avšak ke komnatě tam na západě se teď už žádná maska neodvážá přiblížit, neboť noci ubývá a krvavým sklem line se světlo čím dál ryšavější a černě šerých čalounů děsí, a tomu, kdo vboří nohu do šerého koberce, zazní blízký tlumený cinkot ebenových hodin naléhavěji a vážněji než těm, kteří se baví v odlehlejších komnatách.

Řízený interpretační dialog k třetí textové pasáži:

Fáze interpretace

Jakou roli zde hrají hodiny? Proč byl zvolen právě tento motiv? (Žák ZŠ: *Hodiny značí čas, který nám zbývá. // Vzbuzují ve všech strach. // Mají čarovný vliv na postavy, nutí je k zasnění nebo spíše k zamyšlení. VŠ student: Svou funkcí mi připomínají krysařovu píšťalku. // Mají na postavy jakousi magickou moc. // Možná připomínají nařikání mrtvých venku, na které se přítomní snaží zapomenout. // Hodiny zobrazují svědomí těchto postav.*)

Jaké jsou pocity účastníků plesu? (Mají strach z hodin, téměř je až hypnotizují.)

Proč se tak bojí odbíjení hodin? (VŠ student: *Odbíjí totiž čas, připomínají jim, že i oni jednou budou mrtví, zatím si to však ještě nechtějí připustit, jen to tuší. // Myslí si, že je lepší bavit se daleko od smrti než být vystaven její tváři. Žák ZŠ: Ve středověku mohl takový zvuk hodin upozorňovat na to, že se něco děje, kupříkladu že někde hoří, slouží tedy jako varování. // V momentu odbíjení nastává čas těch, kteří jsou venku, a hosté plesu neví, co se může stát.*)

Textová pasáž určená k recepci 4

Bujný kvas vířil dál a dál – až konečně hodiny začaly odbíjet půlnoc. Hudba tak jako předtím zmlkla, utichlo kroužení párů, všechno zas rozpačitě znehybnělo. Tentokrát však hodinový zvon zazněl

dvanáctkrát, a tak se asi stalo – protože bylo více času – že se do úvah těch přemýšlivějších hodovníků vloudilo o trochu víc ducha. A tak se snad také stalo, že ještě než poslední ozvěna posledního úderu zanikla v tichu, postřehli mnozí přítomnost masky, které si dosud nikdo nevšiml. A když se šeptem rozneslo, že se dostavil nový host, ozval se v obecnstvu šum a reptání, zprvu vyjadřující nesouhlas a údiv – posléze strach, hrůzu a odpor. Ale ta nová postava přeherodovala samého Heroda a překročila hranice i princovy bezbřehé fantazie. I ten nejotrlejší člověk má v srdci struny, které ho rozechvějí, jakmile se jich dotknete. I člověk nadobro rozvrácený, jemuž je život i smrt jen pro smích, přestává s některými věcmi žertovat. A opravdu: celá společnost zřejmě v skrytu duše cítila, že v kostýmu i vystupování vetřelce není nic žertovného, že je v něm cosi nestoudného. Byla to vysoká, vychrtlá postava, zahalená od hlavy k patě do pohřebního hávu.

Maska, která zakrývala tvář, byla zformována k tak přesné podobě tuhé tváře mrtvolky, že i nejpozornější pohled by sotva odhalil klam. Ale to všechno by rozjaření hodovníci, když už ne schválili, tedy aspoň strpěli. Zakuklenec však zašel příliš daleko: vzal na sebe podobu Červené smrti. Jeho rubáš byl potřísněn krví – a jeho široké čelo, skráně i tváře byly skropeny úděsným šarlatem.

Ta šílená drzost naháněla dvořanstvu podivný, posvátný strach, takže se mezi nimi nenašel jediný, kdo by proti masce pozvedl ruku; a tak se cizinec, nikým neohrožován, přiblížil až na krok k princovi; a pak, zatímco celý ten zástup jakoby z jediného popudu ucouvl ze středů komnat ke stěnám, kráčel nerušeně dál tímž slavnostním, odměřeným krokem, kterým sem vstoupil, prošel modrou komnatou a vstoupil do purpurové – z purpurové do zelené – zelenou prošel do oranžové – a tou opět do bílé – a odtud ještě dál do fialové, a v žádné se nikdo nepohnul, aby ho zadržel. A teprve tehdy, šílený vztekem a hanbou z chvilkové zbabělosti, se princ Prospero vzpamatoval. Vyrazil, hnal se zběsile šesti pokoji – úplně sám, neboť všechny zachvátil smrtelný děs – pádil s napřaženou dýkou a již přichvátil v nejzazší, sametové komnatě na tři čtyři kroky k odcházející postavě; ta se však náhle prudce otočila a pohlédla svému pronásledovateli do tváře. Ozval se pronikavý výkřik, zablýskla se dýka – a dopadla na černý koberec, na který vzápětí klesl mrtev i princ Prospero.

Teprve pak se dav hodovníků pozvedl k zběsilé odvaze zoufalců a hnal se do černé komnaty. Když se však chopili zakuklence, jehož vysoká postava stála zpříma a nehybně ve stínu ebenových hodin, ustrnuli všichni nevýslovnou hrůzou...

Řízený interpretační dialog ke čtvrté textové pasáži:

Fáze interpretace

Proč jsou všichni tak pohoršeni? Jaké pocity v nich vyvolává zakuklenec s podobou Červené smrti? (*Objevil se někdo nový, kdo může být nakažen. // Je to někdo tajemný, ostatní se ho bojí. // Je obrazem zhmotněné mrtvolky. // Ten před kým utíkali, se znovu objevuje.*

Koho by tajemná postava mohla představovat? (Ducha ebenových hodin. // Je to kostlivec ze skříně. // Zobrazuje někoho, kdo se chce pomstít.)

Proč se postava zjeví právě o půlnoci? Čím je tento čas mimořádný? (*Půlnoc je časem duchů. // Umocňuje to hororovou atmosféru. // O půlnoci ožívají nemrtví. // Půlnoc je předělem mezi starým a novým dnem.*)

Myslíte si, že zakuklenec byl v sále přítomný i před odbíjením hodin? (*V textu se píše, že přišel s odbitím půlnoci, avšak je možné, že si ho předtím nikdo nevšiml.*)

Proč si postavy s maskou červené smrti dříve nemusel nikdo všimnout? (*VŠ student: Teprve zvuk hodin v nich probudil strach ze smrti, kterou předtím přehlíželi nebo si ji nepřipouštěli, ale ona mezi nimi po celou dobu byla a vyčkávala, až přijde správný čas.*)

Tvořivý úkol (Mezipředmětové vztahy – výtvarná výchova)

Jak si představujete masku vy? Pokuste se ji namalovat.

Proč nikdo nezabránil cizinci v cestě? (*Všichni byli v šoku, že se objevil někdo nový. // Báli se toho, co představuje.*)

Co vedlo Prospera k tomu, aby se vydal za maskou? (*Měl plán, který mu začal cizinec najednou kazit. // Prospero byl neohrožený, nevěděl, jaké mu hrozí nebezpečí, hnal se tedy za svým strachem, aby ukázal, že je mu tato vlastnost právem přisuzována. // Měl strach o sebe i o ostatní. // Chtěl být za hrdinu. // V komnatě se ukryvalo něco, co nemělo být odhaleno.*)

Je popis cesty přes komnaty důležitý? Co znázorňuje? (*Zobrazuje cestu za smrtí, zakuklenec postupuje od východu k západu až do černé komnaty.*)

Tvořivý úkol (Metoda čtení s předvídaním, práce s tajemstvím)

Co myslíte, že lidé uviděli poté, co z postavy strhli její masku. Co nebo kdo se mohl skrývat pod rubášem a maskou? Popište výjev, kterého podle vás byli svědky.

Výstupy VŠ studentů z předmětu DINT:

„Mrtvý Prospero se podívá sám sobě do mrtvé tváře; zabije sám sebe.“

(Jana F.)

Výstupy od žáků z 8. třídy ZŠ Nýřany:

„Každý viděl něco jiného, ten kdo se bál samoty, neviděl nikoho, ten kdo se bál vlkodlaka, viděl vlkodlaka. Byl to jakýsi „bubák“, kterého každý má, ale jen on ví, čeho se daný člověk bojí.“

(Veronika N.)

„Nikoho nenašli, byl tam jen plášť, který jim zůstal v rukou. Zakuklenec jakoby se vypařil a zůstala po něm jen kaluž krve jako varování. Princi už nebylo pomoci. Mezi lidmi se začali šířit fámy, že to prý byla sama smrt, která si pro prince přišla. Možná by zase odešla, nebýt princovy zbrklosti a chamtivosti, ale to už se nikdy nedozvíme.“

(Anna K.)

„Viděli smrt, která se skrývala pod maskou, byli svědky toho, jak rychle plyne čas. Půlnoc je totiž čas, kdy už je pozdě.“

(Matyáš N.)

„Viděli něco, možná dokonce samu smrt, co zmizelo, když se chtěli podívat. Představa toho, že prince zabilo nic, toho se všichni tak děsili.“

(Martin K.)

„Viděli člověka, jehož tvář byla pokryta jizvami, z nohou mu tekla krev a v obličejí jim připomínal toho, komu nepomohli. Když se totiž začal šířit mor, mužovy děti a žena byly stále v pořádku, avšak ve chvíli, kdy přišli ke klášteru, je odmítli přijmout, všichni byli odsouzeni k záhubě. Muž byl posledním přeživším, který prahnul po pomstě.“

(Petr Š.)

„Maska zakuklencova spadla vedle princova mrtvého, nehybného těla a odhalila tvář ještě odpornější a zkrvavenější, než byla sama. Zakuklenec se nejspíš pokusil cosi vykřiknout, ale z jeho hrdla vyšlo jen hrůzostrašné zachrčení a krev se slinami a hleny, které pomalu skapávaly na bledou tvář mrtvoly u jejích nohou. Z prázdných mrtvolných očí se vydraly velké slizké slzy a chrčení se proměnilo ve vysoký, bolestný výkřik. Hodiny odbily svou smrtící harmonii.“

(Barbora N.)

Textová pasáž určená k recepci 5

– pohřební rubáš a mrtvolná maska, na něž se tak zuřivě vrhli, neskryvala v sobě žádný hmatatelný tvar.

A teď každý věděl, že přišla Červená smrt. Vkradla se tiše v noci jako zloděj. A bujaří hodovníci padali jeden po druhém v hodovních síních, zbrocených teď krví, a každý zemřel tak, jak právě klesl k zemi; a z ebenových hodin odešel život s životem posledního rozmařilce; a plameny v trojnožkách dohasly a tma a zkáza a Červená smrt rozprostřely nade vším svou bezmeznou moc.

Řízený interpretační dialog k páté textové pasáži:

Fáze interpretace

Naplnilo se vaše očekávání, nebo zklamalo? (Žáci odpovídali individuálně ve vztahu ke svým předchozím odpovědím.)

Překvapil vás závěr povídky? Proč ano? Proč ne? (Ano, nečekal jsem, že všichni nakonec zemřou.)

Zasloužily si postavy morovou ránu? Proč? Mohly za něco pykat? (Ano, nezajímaly se o ostatní lidi, šlo jim jen o sebe. // Ne, chtěli se přeci jenom zachránit, věděli, že na pomoc ostatním už je pozdě.)

Co představovala zakuklená postava? (Představovala smrt. // Zobrazovala jejich největší strach – mor.)

Je příchodí smrt nevyhnutelná, nebo přichází jako trest? Proč? (Každý jednou musí zemřít, smrt se mi zdá tedy nevyhnutelná, nemohou s tím nic dělat. // Zdá se mi, že byli potrestáni za svůj dekadentní přístup k životu.)

Kdo nám vyprávěl příběh? (Nezúčastněný vypravěč v er-formě.)

Pokuste se zformulovat téma povídky. (Před smrtí se nedá ukryt. // Mor si nevybírá. // Potrestaná pýcha.)

O jaký žánr se jedná? (Horor s fantaskním prvkem. // Symbolické podobenství.)

Konkretizace

Symbolické podobenství v povídce nikdo z mých kolegů ani žáku neobjevil; tento poznatek jim byl tedy posléze objasněn ve výkladu, jenž vycházel z komunikace s textem a z tématu povídky.

Ve fázi konkretizace byla propojena fikční a žité situace týkající se prince Prospera a smrti, jež je nevyhnutelná. Neustále je s námi a pouze čeká na určitý moment v našem životě, kdy nás dostihne stejně jako prince, je nevyhnutelná.

Reflexe

Co jste se dozvěděli o stylu povídek E. A. Poa? Co je pro něj typické? *(Poe se soustředí zejména na rozvíjení děje, menší pozornost je věnována jeho postavám, které nejsou dopodrobna popsány, ale jsou u nich vyzdvihnuty typické vlastnosti. V jeho dílech lze najít velké množství symbolů. Mezi typické Poevské motivy můžeme zařadit smrt a časté psychické narušení hlavní postav.)*

Jaká metoda se vám líbila nejvíce? *(Na základě hlasování se žákům nejvíce líbila metoda smyslového předvídání, protože mohli sami dotvářet motiv příběhu, ale zároveň byli limitováni způsoby, které je nutili kreativně přemýšlet.)*

Která z metod vás nezaujala? *(Žákům se líbily všechny použité metody, žádná z nich nezískala negativní ohlasy.)*

4 ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo vytvořit didaktické interpretace k povídkám E. A. Poea tak, aby naplňovaly komunikativní pojetí literární výchovy a respektovaly zásady pedagogického konstruktivismu a východiska recepční estetiky kostnické školy.

Nespornou přínosnost tvořivé didaktické interpretace spatřuji v tom, že v centru výuky již nestojí učitel, ale žák, který se musí aktivně podílet na objevování a dotváření významovosti díla. Učitel coby garant metody mu k tomu zpřístupňuje cestu prostřednictvím interpretačního dialogu. Při této literární komunikaci je důležité ctít *zásadu čtenářského zážitku* a vybírat takové texty, jež budou žáky motivovat a budou přiměřeně náročné ve vztahu k jejich čtenářské kompetenci.

Dílo E. A. Poea bylo původně stylizováno jako zábavné a až postupem času se z něj stalo dílo klasické. Právě pro svoji atraktivnost je nejen ideálním učebním materiálem, ale rovněž uměním, které má schopnost zaujmout široké spektrum žáků a motivovat je k četbě jako takové. Důkazem pro toto tvrzení jsou pozitivní reakce žáků 8. A., kteří se při vyučovací hodině zaměřené na interpretaci povídky *Maska červené smrti* aktivně podíleli na interpretačním dialogu i tvořivých aktivitách.

Průběh didaktické interpretace výše zmíněné povídky předčil má očekávání, se kterými jsem přicházel do hodiny literární výchovy. Většina žáků se snažila spolupracovat a vést se mnou interpretační dialog, při kterém bez větších obtíží odhalovali významovost textu.

Nejvíce mě však překvapily tvořivé výstupy žáků. Nejen že se všichni doopravdy snažili vytvořit vlastní texty v rámci zadaných úkolů a nad dílem skutečně přemýšlet, ale některé výtvořky lze označit za nadmíru kreativní a vyspělé ve vztahu k jejich věku a životním zkušenostem.

Domnívám se, že by se tvořivé, interpretačně zaměřené metody měly rozšířit do výuky většiny pedagogů českého jazyka a literatury. Nejsou totiž přínosné jen pro otevření a spoluutváření díla, ale také dovolují studentům prezentovat své názory a nadání, které by jinak zůstalo skryto.

5 RESUMÉ

E. A. Poe is one of the most famous American writers who established horror and detective fiction. At first his short stories as *The Black Cat*, *The Pit and the Pendulum* or *The Fall of the House of Usher* have become popular for their suspenseful storyline and naturalistic delineation but shortly afterwards they have been incorporated into classical literature and they are currently a part of an upper secondary school curriculum.

Because of his popularity and a specific style which can enthuse many students, I have chosen his short stories for didactic interpretation. Based on a communicative approach in literature teaching which proceeds from Pedagogical constructivism and Reader-response criticism I have proposed two didactic interpretations.

The first analysed story is *The Black Cat* which includes only expected outputs. The second one – *The Masque of the Red Death* has been taught at a lower secondary school because I was not employed as an upper secondary teacher. Nevertheless, I have been surprised by my students' responses during the didactic interpretation. They presented a vast knowledge of literature and opened the literary work for themselves as well as they completed it with their literary-creative responses.

6 SEZNAM LITERATURY

BALADA, J. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. ISBN 978-80-87000-11-3.

BERÁNKOVÁ, E. *Tvořivá hra jako cesta k pochopení literárního díla*. Plzeň: Fraus, 2002. ISBN 80-7238-182-2.

FIŠER, Z. *Tvůrčí psaní. Malá učebnice technik tvůrčího psaní*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-85931-99-0.

HNÍK, O. *Didaktika literatury: výzvy oboru*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2626-0.

CHUDOBA, F.: *Pod listnatým stromem*. Praha, Jan Leichter, 1947.

KOŽMÍN, Z. *Tvořivý sloh. Malé traktáty a malé scénáře*. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-7187-037-4.

LEDERBUCHOVÁ, L. *Literatura ve škole*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2010. ISBN 978-80-7043-891-6.

LEŽÁKOVÁ, D., BÍNA, D. *Komunikační kompetence v literární výchově. České Budějovice: Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, 2006. ISBN 978-80-7040-935-0.*

NEZKUSIL, V. *Nástin didaktiky literární výchovy: (čtyřletá gymnázia a vyšší třídy víceletých gymnázií) : z praxe pro praxi*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2004. ISBN 80-7290-160-5.

PETRÁČKOVÁ, V. a KRAUS, J. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0497-1.

POSLEDNÍ, P. *Hledání tvaru. Současná literární kultura na gymnáziu*. Hradec Králové: Gaudamus, 1999. ISBN 80-7041-435-9.

SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika 2., rozšířené a aktualizované vydání*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1821-7.

TODOROV, T. *Úvod do fantastické literatury*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1676-6.

VALENTA, J. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1865-1.

Internetové zdroje

HAUSENBLAS, O., KOŠŤÁLOVÁ, H. Co je E – U – R. *Kritické listy* 22. [online] Dostupné z: http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=klisty22_eur [cit. 2017-06-26]

HAUSENBLAS, O., KOŠŤÁLOVÁ, H. Co je E – U – R (podrobněji k fázi Uvědomění si významu informací. *Kritické listy* 23. [online] Dostupné z: http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=klisty23_cojееur [cit. 2017-06-26]

KOŠŤÁLOVÁ H. Brainstorming aneb Dovedeme rozpoutat bouři nápadů v mozcích našich žáků? *Kritické listy* 12. [online] Dostupné z: http://www.kritickemysleni.cz/klisty/12/_komplet.pdf [cit. 2017-06-26]

KOŠŤÁLOVÁ, H. Čtenářská gramotnost a její složky. *Čtenářská gramotnost jako vzdělávací cíl pro každého žáka*. [online] Praha: Česká školní inspekce, 2010. Dostupné z: http://www.csicr.cz/html/CGvzdelavaci_cil/flipviewerxpress.html [cit. 2017-06-26]

RUTOVÁ N. Dvojité zápísník (podvojný deník). *Respekt neboli*. [online] Dostupné z: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/dvojity-zapisnik-podvojny-denik> [cit. 2017-06-26]

RUTOVÁ N. Pětílístek. *Respekt neboli*. [online] Dostupné z: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/petilistek> [cit. 2017-06-26]

WENRU, Xu. Edgar Allan Poe and his detective fictions. *Studies in Literature and Language* Vol. 7, No. 2, 2013. [online] Dostupné z: [doi:10.3968/j.sll.1923156320130702.2761](https://doi.org/10.3968/j.sll.1923156320130702.2761) [cit. 2017-06-26]